



 18—22 februari.

Debatter m. m.

Sid.

Lördagen den 18 februari.

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 70	3
Interpellationer av:	
Herr Johnsson i Stockholm ang. ändring av kungörelsen den 31 december 1913 ang. rätt för utlänning att här i riket giva offentlig föreställning eller därvid medverka	5
Herr Wiklund i Stockholm ang. tidpunkten för tillsättandet av den bebådade kommittén för översyn av lagstiftningen rörande den samhälleliga barna- och ungdomsvården, m. m.	6

Onsdagen den 22 februari.

Svar på interpellation av:

Herr Hagberg i Malmö ang. redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.	14
Införande av ersättare för riksdagens ledamöter att i deras frånvaro inträda i riksdagen	22
Ändring av lagen om skolstyrelse i vissa kommuner	25
Anslag under andra huvudtiteln:	
Skyddskonsulentorganisationen	27
Anslag under tredje huvudtiteln:	
Förenta Nationerna	51
Europarådet	52
Upplysningsarbete om mellanfolkligt samarbete, m. m.	52
Beskattningen av familjestiftelser	54
Fortsatt giltighet av lagen om återställande av egendom från ockuperat land	57
Åtgärder mot tandsjukdomar hos skolbarn	60

Samtliga avgjorda ärenden.

	Sid.
Onsdagen den 22 februari.	
Val av ledamöter och suppleanter i särskilda utskottet	12
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. ändrad lydelse av lagen om landsting	22
— nr 2, ang. införande av ersättare för riksdagens ledamöter att i deras frånvaro inträda i riksdagen	22
— nr 3, ang. ändring av lagen om skolstyrelse i vissa kommuner	26
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. statsutgifter under andra huvudtiteln (justitiedepartementet)	26
— nr 3, ang. statsutgifter under tredje huvudtiteln (utrikesdepartementet)	51
— nr 15, ang. utgifter å tilläggsstat II (försvarsdepartementet) ..	54
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II (handelsdepartementet) ..	54
— nr 22, ang. utgifter å tilläggsstat II (folkhushållningsdepartementet)	54
— nr 25, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	54
— nr 26, ang. understöd åt föreningarna Skyddsvärnet i Stockholm och Göteborg	54
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 10, ang. beskattningen av s. k. familjestiftelser	55
— nr 11, ang. ändrad lydelse av förordningen ang. stämpelavgiften	56
— nr 12, ang. taxering för inkomst under vissa år av ersättning på grund av försäkring för förlust av fartyg, m. m.	56
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 6, ang. fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egen- dom, m. m.	57
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II (jordbruksärenden)	60
— nr 3, ang. grunderna för avsättning till domänverkets förnyelse- fond för återväxtkostnader, m. m.	60
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts</i> utlåtande nr 3, ang. förhindrande av tandsjukdomar hos skolbarn	60

Lördagen den 18 februari.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 134, innefattande inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess den 15 innevarande februari fattade beslut att ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, skulle tillsättas för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling, än även de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor; och beslöt kammaren antaga berörda inbjudan.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr ANDRE VICE TALMANNEN, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att andra kammaren måtte besluta att till detta särskilda utskott välja 16 suppleanter.

Denna hemställan bifölls.

På förslag av herr talmannen, som förklarade sig hava om tiden för valen samrátt med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid plenum onsdagen den 22 innevarande februari förätta val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskottet.

§ 3.

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen nr 57, angående anslag för budgetåret 1950/51 till bevakningsfartyg för sillfisket vid Island;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 65, med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461); och

nr 66, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete; samt

till statsutskottet propositionen nr 67, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag å sjätte huvudtiteln m. m.

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 70.

Härefter föredrogs för remiss till utskott propositionen nr 70, angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling; och anförde därvid

Herr HAGBERG i Luleå: Herr talman! Det förslag, som Kungl. Maj:t här har framlagt och som skall remitteras i dag, har ju blivit föremål för många lyriska kommentarer. I regeringsorganet i Stockholm exempelvis har det karakteriserats som den sista av de stora sociala reformerna, varvid man väl särskilt velat lägga vikt vid den sociala innebörden av detta förslag. Den höjning av den allmänna bildningsnivån och den demokratisering av vårt skolväsen, som den framlagda propositionen syftar till, kommer sannerligen inte brådstörtat. I själva verket ger detta förslag en påminnelse om vår efterblivenhet på skolans område, om vi se det i belysning av det faktum, att det på många håll i världen, både i öster och väster, finns både 10- och 12-årig obligatorisk skola.

Om vi i kravet på skolans demokratisering främst inlägga tanken, att till-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 70.

gången till högre skolutbildning skall vara beroende av elevernas håg och fallenhet och inte av föräldrarnas ekonomiska ställning, så kan man — såsom jag framhöll redan i remissdebatten — konstatera en marsch bakåt i stället för framåt under de senaste decennierna. Jag hänvisar till de officiella siffrorna i 1945 års universitetsberednings betänkande om studenternas sociala ursprung, som ge vid handen att antalet ungdomar från socialgrupp III, som nått fram till studentexamen, relativt sett gått tillbaka med cirka tio procent från 1930 till 1943. Betänkandet ger intet besked om huruvida det efter sistnämnda är inträtt någon förändring i denna bedrövliga tendens. Skolans demokratisering är alltså ett trängande aktuellt krav.

Förhållandena mana till skyndsamhet i fråga om vår skolas reformering. Det är inte alldeles oberättigat, då skolkommissionens sekreterare i en artikel i dagens nummer av MT förklarar: »Bara inte tiden redan är försutten.» Mot bakgrunden härav kan jag inte låta bli att uttrycka ett beklagande över en viss konturlöshet i fråga om tiden för reformens genomförande, som jag tycker är påtaglig. »Något tidsschema har inte uppgjorts», förklarar statsrådet Weijne i sin radiokommentar till propositionen. Skolöverstyrelsen räknar med att reformen bör kunna vara helt genomförd läsåret 1970/71, men »enär många omständigheter kunna förrycka utgången vill jag icke lägga större vikt vid detta antagande», sade herr Weijne. Det låter inte särskilt lovande. Med det tempo, som nu präglar utvecklingen, kan man fråga sig, om inte skolreformen hinner bli föråldrad redan innan den hunnit genomföras — åtminstone om det skall gå i den förutsedda takten.

Frågan har utretts i tio år — alltsedan 1940 års skolutredning började. Nu beräknas tio års *försöksverksamhet*. Att det i många avseenden behövs försöksverksamhet är uppenbart, men att det skall behövas tio års försök för att över-

tyga om behovet av skolpliktstidens utsträckning till nio år vill väl ingen göra gällande. Ett principbeslut innebär ju också, att vi redan i år skola fatta beslut därom. De skäl som anförts för den långsamma takten — barnantalets kraftiga ökning under 1950-talet — äro visserligen vägande, men då man samtidigt upplever, att länder, som svårt föröddes under kriget, på några månader fattat beslut om skolreform av samma omfattning som vår och omedelbart gått till verket för att i snabbaste tempo genomföra den, blir man inte imponerad av vår egen reformtakt. Om vi äro på det klara med skolväsendets brister och om det finns anledning att hysa farhågor för att »tiden redan är försutten», som skolkommissionens sekreterare skrev, borde då inte alla krafter i första hand inriktas på att snabbt genomföra skolreformen? En bättre skola är ju grundvalen för all annan samhällsutveckling.

Man säger, att lärarkrafterna inte räkna till och att det råder brist också på annan intellektuell arbetskraft. Men för att råda bot på den bristen måste ju skolans utbyggnad vara det första villkoret. I stället för skyndsamma reformer ha vi nu i praktiken fått uppleva, att åtgärder vidtagits, som efter vad jag förstår komma att försvåra genomförandet av skolreformen. Jag har påtalat detta i en särskild motion, och jag vill erinra om den kritik, som jag i densamma riktar mot den inskränkning av seminarieelevernas antal, den vägran att utbygga seminarieorganisationen, det otillräckliga anslaget till skolhusbyggnader och den försämring av skollokalerna, som genomförts på grund av direktiv från den Sköldska kommittén. Allt detta är ju fakta som, åtminstone enligt min mening, måste öka farhågorna för att det kommer att ta mycket lång tid från ett beslut till ett genomförande i praktiken av den reform, som riksdagen nu har ställt inför.

Innan föreliggande proposition remitteras vill jag också påtala den be-

Interpellation angående ändring av kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlännning att här i riket giva offentlig föreställning eller därvid medverka.

handling, som regeringen har underkastat frågan om kristendomsundervisningen. Jag kan för min del inte anse det vara tillfredsställande att göra en så snäv begränsning som skett, när det gäller vilka barn, som skola befrias från kristendomsundervisningen. Jag menar, att barn av föräldrar, som icke ha en religiös åskådning, böra jämföras med barn av föräldrar av annan konfession.

Jag har, herr talman, velat framföra dessa få anmärkningar redan på detta stadium, innan föreliggande proposition remitteras. Det gäller ju här en en mycket vidlyftig historia, och man behöver ganska lång tid för att tränga in i frågan och få en fullständig bild av förslagets konsekvenser. Jag ber därför, herr talman, med hänsyn till ärendets synnerligen stora omfattning, att få hemställa, att motions-tiden i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling, måtte utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 15 dagar efter propositionens avlämnande.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren denna hemställan samt hänvisade propositionen till det särskilda utskott, som jämlikt kamrarnas samstämmiga beslut skulle tillsättas.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas det i anledning av propositionen avgivna yttrandet.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den på bordet liggande motionen nr 422 av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.*

§ 5.

Föredrogs den av herr *Martensson* i *Smedstorp* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa in-

terpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående dispens från skyldigheten att inregistrera sådan lastautomobil, varå monterats speciell anordning för stembrytning i jordbrukets tjänst.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Interpellation angående ändring av kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlännning att här i riket giva offentlig föreställning eller därvid medverka.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr *JOHNSON* i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Härmed får jag anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande interpellation:

Enligt meddelande i tidningarna har polisen i Stockholm beslutat åtal mot ansvarige ledaren för Filadelfiaförsamlingen härstädes pastor Allan Thörnberg för att denne utan särskilt tillstånd låtit de amerikanska medborgarna William Freeman och Mattson Boze uppträda som talare vid offentliga möten inom församlingen. Åtalet har skett under åberopande av kungl. kungörelsen av den 31 december 1913 angående rätt för utlännning att här i riket giva offentlig föreställning eller därvid medverka.

Polisen är alltid värd ett erkännande då den ådagalägger nit om lagars och förordningars efterlevnad. Det kan dock allvarligen ifrågasättas om den icke i detta fall visat ett ovist nit.

Så vitt känt är ha de båda pastorerna inbjudits hit för att förkunna evangelium, vilket för pastor Freemans del också inneburit erbjudande åt sjuka av den helbrägdagörelse, som han anser sig ha fått gåvan att förmedla. Interpel-

Interpellation angående tidpunkten för tillsättandet av den bebådade kommittén för översyn av lagstiftningen rörande den samhälleliga barna- och ungdomsvården, m. m.

lantén anser sig icke ha någon anledning att här ingå på ett bedömande av pastor Freemans verksamhet i sistnämnda avseende. Det må vara nog att påpeka, att vissheten om att såväl kroppsliga som psykiska sjukdomar under bestämda betingelser kunna botas på andlig väg, varit och är oskiljaktig från levande kristen tro. Det avgörande i detta fall är, att för de personer, som beröras av åtalet, och för den församling det här gäller, helbrägdagörelseverksamheten betraktats som en del av evangeliet. Ett polisengripande kommer därför att framstå såsom ett ingripande mot rätten att förkunna evangelium. Att jämställa detta med vad kungl. kungörelsen kallar »offentlig föreställning», varvid särskilt nämnes maskerad, bal, lekstuga eller andra nöjen, verkar utmanande.

Konsekvenserna av att denna stadga ansåges tillämplig på detta fall, skulle kunna bli, att varje medverkan av utlänning i religiösa möten skulle kräva tillståndsgivning av polisen, under åberopande av att det gällde en »föreställning».

Mot bakgrunden av det anförda får jag härmed rikta följande fråga till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet:

Anser herr statsrådet en sådan ändring av den angivna stadgan erforderlig, att den icke kan åberopas för att hindra kallande av utländsk medborgare till medverkan i religiösa möten utan att först polistillstånd erhållits?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Interpellation angående tidpunkten för tillsättandet av den bebådade kommittén för översyn av lagstiftningen rörande den samhälleliga barna- och ungdomsvården, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIKLUND i Stockholm, som anförde: Herr talman! I förra veckan uppmärksammade en huvudstadstidning ett brottmål, vari den nuvarande barnavårdslagstiftningens brister ånyo aktualiserades. Två 17-åriga ynglingar med tämligen likartad, grav kriminalitet och i stort sett liknande hemförhållanden stodo åtalade inför Stockholms rådhusrätts tionde avdelning. Den ene dömdes villkorligt med omhändertagande genom barnavårdsnämndens försorg å ungdomsvårdsskola. Beträffande den andre nödgades emellertid domstolen, på grund av en annan barnavårdsnämnds beslut att *icke* omhändertaga vederbörande — ett beslut, som ej kan korrigeras av annan instans — mot sin övertygelse att även denne yngling, som liksom den förre ansågs oundgängligen erfordra slutet behandling och på grund av sin ålder icke kunde ådömas ungdomsfängelse, borde intagas å ungdomsvårdsskola, utdöma ett ovillkorligt fängelsestraff, en behandling som med allt fog allmänt anses olämplig för en så ung lagöverträdare. Den senare barnavårdsnämnden kunde alltså genom sitt ställningstagande hindra en rationell behandling av den ene ynglingen och detta trots att vederbörande barnavårdskonsulent under hand uttalat sin anslutning till domstolens uppfattning om denne lagöverträdarens lämpliga behandling och socialstyrelsens skolbyrå vid preliminär prövning av fallet på de uppgifter, som voro tillgängliga före barnavårdsnämndens beslut, kommit till samma resultat. Sannolikt kommer domen om fängelsestraff att överklagas. Om hovrätten är av samma mening som underrätten, d. v. s. att ynglingen hör intagas å ungdomsvårdsskola, kan tydligen barnavårdsnämnden binda även hovrätten liksom tidigare rådhusrätten i dess ställningstagande och driva fram en fastställelse av underrättens dom.

Interpellation angående tidpunkten för tillsättandet av den bebådade kommittén för översyn av lagstiftningen rörande den samhällliga barna- och ungdomsvården, m. m.

Detta mål ställer i blyxtbelysning en brist på en speciell punkt i barnavårds-lagstiftningen liksom vissa brister berörande gränsområdena mot kriminal-lagstiftningen; speciellt lagen om villkorlig dom och ungdomsfängelselagen aktualiseras.

Det s. k. Perstorps-fallet på våren 1948 riktade uppmärksamheten på andra brister i barnavårds-lagstiftningen. I ett interpellationssvar i första kammaren den 23 maj 1949 förklarade statsrådet Zetterberg på socialministerns vägnar med anledning av detta fall, att en av socialvårds-kommittén för nu mer än ett år sedan begärd revision av denna lagstiftning »inom kort» komme att igångsättas. Statsrådet Sven Andersson upprepade denna förklaring i ett interpellationssvar i andra kammaren den 31 maj 1949.

Med hänvisning till det anförda till-låter jag mig anhålla om andra kamma-rens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

1. Är herr statsrådet i tillfälle att meddela tidpunkten för tillsättande av den bebådade kommittén för översyn av lagstiftningen rörande den samhäll-liga barna- och ungdomsvården?

2. Är herr statsrådet beredd att vid denna översyn även låta granska den lagstiftning, som reglerar gränsområ-dena mellan barna- och ungdomsvår- den och kriminalvården, till ovan på- talade bristers avhjälpande?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande för- slag till riksdagens skrivelser till Ko- nungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående utgifter å tilläggs- stat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser kom- munikationsdepartementets verksam- hetsområde;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram- ställningar under Utgifter å driftbud- geten, För flera huvudtitlar gemensam- ma frågor, jämte i ämnet väckta mot- tioner;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs- stat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser so- cialdepartementets verksamhetsområde;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs- stat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser fi- nansdepartementets verksamhetsom- råde;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs- stat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser eck- lesiastikdepartementets verksamhets- område;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs- stat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser inri- kesdepartementets verksamhetsområde;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs- stat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser sta- ten för statens allmänna fastighetsfond; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdag- ens yttrande rörande frågan om upp- delning av finansdepartementet m. m.;

från första lagutskottet:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upp-

hävande av 15 kap. 13 och 22 §§ giftermålsbalken, m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 29 maj 1931 (nr 157) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § 4 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

från andra lagutskottet:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tilllägg till epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443);

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536);

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss decentralisering av tillståndsgivningen beträffande yrkesmässig biltrafik;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1948 års internationella konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11, 16 och 22 §§ lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg; samt

från tredje lagutskottet:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. brandstadgan den 15 juli 1944 (nr 522);

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av 14 § 5 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469);

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 4 §§ lagen den 26 maj 1933 (nr 231) om utrotande av berberis å viss mark; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting;

nr 2, i anledning av väckta motioner om införande av ersättare för riksdagens ledamöter att i deras frånvaro inträda i riksdagen; och

nr 3, i anledning av väckt motion om viss ändring av 10 § lagen om skolstyrelse i vissa kommuner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs-

stat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; och

nr 26, i anledning av väckta motioner om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 till understöd åt föreningarna Skyddsvärnet i Stockholm och Göteborg;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 10, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av s. k. familjestiftelser;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med ytterligare bestämmelser angående taxering för inkomst under vissa år av ersättning på grund av försäkring för förlust av fartyg, m. m.;

första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för avsättning till domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader m. m.; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 3, över motion om vissa åtgärder för att förhindra tandsjukdomar hos skolbarn.

§ 11.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelse tillställts kammaren, nämligen

nr 52, angående Sveriges anslutning till allmänna tull- och handelsavtalet (GATT), m. m.;

nr 53, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.;

nr 54, angående Sveriges anslutning till Internationella handelsorganisationen (ITO) m. m.;

nr 61, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse angående betalning av vissa till Finland lämnade svenska krediter;

nr 68, angående försäljning av visst område å Kungl. Djurgården;

nr 69, med förslag till lag om ändrad lydelse av 79 § 1 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m.;

nr 71, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; och

nr 72, med redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelse den 18 maj 1949, nr 262, i anledning av riksdagens år 1948 församlade revisorerers berättelse.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades.

§ 12.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet överlämnats följande motioner av herr *Lundberg*, nämligen:

nr 423, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde m. m.; och

nr 424, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om rätt till fiske m. m.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.26 em.

In fidem
Gunnor Britth.

Tisdagen den 21 februari.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 14 och 15 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 52, angående Sveriges anslutning till allmänna tull- och handelsavtalet (GATT), m. m.; och hänvisades propositionen, såvitt angick anslag till Bidrag till GATT-organisationen till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Vidare föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den på bordet liggande propositionen nr 53, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående Sveriges anslutning till Internationella handelsorganisationen (ITO) m. m. hänvisades propositionen, såvitt angick anvisande av anslag till Kostnader för Sveriges medlemskap i ITO, till statsutskottet och i övrigt till utrikesutskottet.

Härefter föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner och skrivelse; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 61, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse angående betalning av vissa till Finland lämnade svenska krediter; och

nr 68, angående försäljning av visst område å Kungl. Djurgården;

till konstitutionsutskottet propositionen nr 69, med förslag till lag om ändrad lydelse av 79 § 1 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 71, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt

till statsutskottet skrivelsen nr 72, med redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelse den 18 maj 1949, nr 262, i anledning av riksdagens år 1948 församlade revisorerens berättelse.

§ 3.

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott de på kammarens bord liggande motionerna nr 423 och 424 av herr *Lundberg*.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 1—3, statsutskottets utlåtanden nr 2, 3, 15, 20, 22, 25 och 26, bevillningsutskottets betänkanden nr 10—12, första lagutskottets utlåtande nr 6, jordbruksutskottets utlåtanden nr 2 och 3 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 3.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Johnsson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående ändring av kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlänning att här i riket giva offentlig föreställning eller därvid medverka.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Wiklund* i Stockholm vid kammarens nästföregående

ende sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående tidpunkten för tillsättandet av den bebådade kommittén för översyn av lagstiftningen rörande den samhälleliga barna- och ungdomsvården, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 56, angående statsverkets övertagande av staden Noras förpliktelser gentemot borgmästaren Erik Åke Edvardsson, vilkens befattning kommer att indragas vid upphörande av rådhusrätten i samma stad; och

nr 73, angående anslag till vissa statliga lånefonder för budgetåret 1950/51 m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet överlämnats till herr talmannen, nämligen

nr 425, av herr *Staxäng m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.;

nr 426, av herr *Staxäng m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om rätt till fiske m. m.;

nr 427 och 428, av herr *Sundström m. fl.*, båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.;

nr 429, av herr *Hæggbloom m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 59, med förslag till lag om gräns mot

allmänt vattenområde, m. m. och, nr 60, med förslag till lag om rätt till fiske m. m.;

nr 430, av herr *Hæggbloom*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.;

nr 431, av herr *Jonsson* i Skedsbygd *m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59;

nr 432 av herrar *Pettersson* i Dahl och *Persson* i Vinberg;

nr 433 av herr *Sundström m. fl.*;

nr 434 av herr *Ohlsson* i Kastlösa;

nr 435 av herr *Jacobsson* i Igelsbo *m. fl.*; och

nr 436 av herr *Boman* i Stafsund *m. fl.*;

de fem sistnämnda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om rätt till fiske m. m.;

nr 437, av herr *Boman* i Stafsund *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.;

nr 438 av herr *Senander m. fl.*;

nr 439 av herr *Karlsson* i Stuvsta;

nr 440 av herr *Johansson* i Torp *m. fl.*;

nr 441 av herr *Levin*;

nr 442 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*;

nr 443 av herr *Larsson* i Julita *m. fl.*; och

nr 444 av herr *Utbutt m. fl.*,

de sju sistnämnda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om rätt till fiske m. m.; samt

nr 445, av herr *Utbutt m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.06 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 22 februari.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Jämlikt kammarens den 18 innevarande februari fattade beslut skulle nu val förrättas av ledamöter och suppleanter i särskilda utskottet; och verkställdes först val av ledamöter.

Därvid avlämnade herr förste vice talmannen en lista, som under partibeteckningen »Gemensam lista» upptog följande namn:

Severin
von Friesen
Jonsson i Haverö
Onsjö
Wallentheim
Malmberg i Skövde
Lindahl
Kyling
Hoppe
Widén
Gustafsson i Bogla
Johansson i Mysinge

Listan hade godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen.

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev den av kammaren godkänd; och förklarades de personer, vilkas namn upptagits å listan, utsedda till ledamöter i särskilda utskottet.

§ 2.

Anställdes val av suppleanter i särskilda utskottet.

Därvid avlämnade herr förste vice talmannen en lista, som under partibeteckningen »Gemensam lista» upptog följande namn:

Persson i Vinberg
Svensson i Ljungskile
Jansson i Kalix
Hansson i Skegrie

Nygren, fröken
Sandström, fru
Skoglund i Umeå
Staxäng
Hedqvist
Ager, fröken
Edenman
Larsson i Luttra
Bark
Hammar
Schlstedt
Ewerlöf, fru

Listan hade godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen.

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev den av kammaren godkänd; och förklarades de personer, vilkas namn upptagits å listan, utsedda till suppleanter i särskilda utskottet.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 1 och 2 här ovan omnämnda valen.

§ 4.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan och läkarintyg:

Till

Herr Talmannen i Riksdagens andra kammare,

Stockholm.

Med stöd av vidfogade läkarintyg får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet t. v.

Sandby, Gimo den 21 februari 1950.

Eskil Eriksson.

Härmed intygas, att Eskil Eriksson, f. 1900, på grund av colit. elec. är ar-

betsoförmögen under tiden 21/2—6/3 1950.

Uppsala den 21/2 1950.

E. Zetterström.

Leg. läk.

Att ledamoten av Riksdagens Andra Kammare fröken Hildur Nygren på grund av sjukdom är förhindrad att delta i riksdagsarbetet från och med den 20/2 t. v. intygas.

Stockholm 21/2 1950.

Hjördis Nilsson.

Leg. läkare.

Kammaren beviljade herr Eriksson i Sandby och fröken Nygren ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare, herr Eriksson från och med den 21 samt fröken Nygren från och med den 20 innevarande februari.

§ 5.

Upplästes följande till kammaren från fullmäktige i riksgäldskontoret inkomna skrivelse:

Till Sveriges Riksdag.

Med bifall till hemställan av bankoutskottet i utlåtande nr 20 beslöt 1949 års riksdag i anledning av i ämnet väckta motioner bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att av det under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. uppförda förslagsanslaget till Riksdagen: Övriga omkostnader disponera ett belopp av högst 25 000 kronor för anskaffande av en bokgåva, att såsom en hyllningsgård från svenska riksdagen överbringas till det Färöiska lagtinget. Grunden för detta riksdagsbeslut var närmast den förändring av Färöarnas och färingarnas ställning inom det danska riket, som skett genom den år 1948 genomförda självstyrelsen på Färöarna.

I enlighet med riksdagens förenämnda beslut tillsatte fullmäktige en kommitté för att sammanställa den ifrågasvarande bokgåvan. Kommitténs arbete har nu fortskridit så långt, att resulta-

tet därav kan i det närmaste överblickas. Det framgår sålunda av de uppgifter, som av kommittén lämnats fullmäktige, att inom den av riksdagen anvisade kostnadsramen kunnat, mycket tack vare värdefulla gåvor från universitet och vetenskapliga institutioner m. fl. och vid litteraturinköp lämnade rabatter, sammanbringas en synnerligen mångsidig och rikhaltig, för svensk andlig och materiell kultur och kulturutveckling representativ boksamling. Dessutom ha fotografiskt reproducerats flera medeltida handskrifter av särskilt intresse för Färöarna.

Överlämnandet av bokgåvan till Färöiska lagtinget beräknas komma att äga rum i Tórshavn i slutet av nästkommande juli månad på sätt och under former varom fullmäktige enligt bankoutskottets förenämnda, av riksdagen godkända utlåtande ha att närmare besluta. Kostnaderna i samband med överlämnandet väntas icke komma att uppgå till något större belopp på grund av de särskilda anordningar, som äro under övervägande.

Då fullmäktige utgå från att överlämnandet av bokgåvan bör ske genom eller i närvaro av representanter för riksdagen, få fullmäktige härmed hemställa, att sådana representanter nu måtte till lämpligt antal av riksdagen utses.

Stockholm den 16 februari 1950.

Å fullmäktiges vägnar:

Anders Örne.

Torsten Bjerlöw.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer att kammaren — under förutsättning att första kammaren fattar enahanda beslut — måtte besluta, att den i riksgäldsfullmäktiges skrivelse avsedda bokgåvan skall överlämnas av två representanter för riksdagen, utsedda en av vardera kammaren. I händelse av bifall härtill hemställer jag vidare, att

Svar på interpellation angående redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.

andra kammaren måtte låta sig representeras av sin talman eller, i händelse av förfall för honom, av den ledamot av kammaren, som talmannen i sitt ställe utser.

Kammaren biföll vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt.

§ 6.

Svar på interpellation angående redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.

Herr statsrådet ANDERSSON erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Hagberg i Malmö till mig framställt följande fråga:

»Är herr statsrådet i tillfälle lämna kammaren en redogörelse, åtminstone i stora drag, för det hittills föreliggande resultatet av de olika, under senaste tiden på allmänt initiativ igångsatta kampanjerna för ökat sparande samt de huvudsakliga kostnaderna hittills för denna propagandaverksamhet?»

I sin motivering framhåller interpellanten, att det icke saknas »tecken på att de paroller, som från det allmänns sida sålunda utfärdats i syfte att ytterligare stimulera sparandet, icke överallt hörsammats i den utsträckning, som varit önsklig. Detta synes särskilt gälla ungdomen».

Innan jag besvarar den framställda frågan, vill jag meddela kammaren, att Kungl. Maj:t har för avsikt att inom den närmaste tiden förelägga riksdagen en proposition angående folkrörelsernas sparkampanjs fortsatta verksamhet. Med hänsyn härtill skall jag nu begränsa mig till en mera kortfattad redogörelse.

Den av statsmakterna bekostade allmänna propagandan för ett ökat sparande har under senare år handhåfts av Folkrörelsernas sparkampanj. Denna or-

ganisation, som ledes av ett arbetsutskott, i vilket folkrörelserna i landet äro representerade, påbörjade sin verksamhet i oktober månad 1947. Därvid bildades länskommittéer med anställda länsombud i varje län för att organisera frivilliga lokalkommittéer och stimulera intresset för sparande. Organisationen, som tillkom på initiativ av regeringen, fick till uppgift att i samråd med landets olika sparinstitutioner verka för ett ökat sparande och för en inskränkning av konsumtion, vilket ansågs särskilt aktuellt i dåvarande accentuerade inflationsläge.

En av sparkampanjens första uppgifter var att medverka vid utplacandet av det premieobligationslån på 300 miljoner kronor, som riksgäldskontoret emitterade hösten 1947 i syfte att uppsuga en del av den överflödiga köpkraften i landet. Genom sina lokalkommittéer inriktade sparkampanjen nästan uteslutande sin verksamhet på att bilda obligationsföreningar vid de olika arbetsplatserna. Enligt de rapporter, som lämnats av länskommittéerna, har genom denna verksamhet sparkampanjen medverkat vid utplacandet av obligationer till ett belopp av 164 miljoner kronor. Visserligen blev det icke omedelbart ett så stort nysparande på grund av kampanjens medverkan vid obligationsförsäljningen, ty i allmänhet finansierades obligationsföreningarnas inköp av obligationer genom lån i sparbanker med en amorteringstid av tre till sex år. Men allteftersom dessa lån amorteras uppstår dock ett icke oväsentligt nysparande, som utan lånen icke skulle kommit till stånd.

En annan sparform, som varit föremål för sparkampanjens speciella intresse, har varit sparklubsverksamheten på arbetsplatserna. Den agitation från sparkampanjens sida, som förts i detta hänseende främst genom läns- och lokalkommittéerna, har gått ut på att — förutom att bilda nya klubbar —

Svar på interpellation angående redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.

stabilisera klubbarna, att stimulera till högre insättningar samt att söka få medlemmarna att spara på längre sikt.

Förutom dessa speciella aktioner har sparkampanjen bedrivit en allmän propaganda för ökat sparande. Därvid ha använts praktiskt taget alla till buds stående propagandamedel såsom affischer, annonser, broschyrer, film, mötesverksamhet, radio m. m. För utförandet av de olika propagandaaktionerna ha läns- och lokalkommittéerna, som äro sammansatta på samma sätt som det centrala arbetsutskottet, varit av stor betydelse. Den lokala propagandan har främst bedrivits på arbetsplatserna samt genom anordnande av möten, föreläsningar, studiecirklar o. d., varvid centralt iordningställt propagandamaterial använts. Arbetet har bedrivits i nära samarbete med de lokala sparinstitutionerna.

Ett betydelsefullt initiativ för att få till stånd ett ökat ungdomssparande togs på våren 1949 av sparkampanjens ungdomskommitté, som då framförde förslaget om frivilligt lönsparande för ungdomen. Sedan en kommitté undersökt de tekniska förutsättningarna för förslaget genomförande, igångsattes med arbetsmarknadsparternas och sparinstitutionernas bistånd en kampanj för detta sparande den 15 september 1949. Det är emellertid klart, att ett mera allmänt införande av lönsparande är ett arbete på lång sikt. Även om ungdomen i förhållande till andra grupper för närvarande har en relativt god inkomst, är det för dem ett viktigt avgörande att sänka sina utgifter med de 10 procent, som förutsättes för anslutningen till lönsparandet. Den relativt långa bindningstiden för de sparade medlen i jämförelse med andra sparformer är givetvis också ett återhållande element. Det är också främst med tanke på att denna sparform är ett långtidssparande i jämförelse med sparandet på vanlig sparkasseräkning

som ungdomsorganisationerna framfört sitt förslag om statlig premiering av detta sparande. Vid januari månads utgång beräknades omkring 10 000 ungdomar ha anslutit sig till lönsparandet.

När det gäller att överblicka det samlade resultatet av den verksamhet, som nu i över två år bedrivits av Folkkrörelsernas sparkampanj, möta stora svårigheter. Det är på grundval av nuvarande statistiska material icke möjligt att säkert ange ens det totala enskilda sparandets kvantitativa omfattning. Den ökning i detta sparande, som skulle ha skett genom sparkampanjens propaganda, är därför omöjlig att fastställa.

Konjunkturinstitutets beräkningar angående den samhällsekonomiska balansen ge emellertid belägg för att en betydande ökning av det enskilda sparandet skett under de sista två åren. Detta åskådliggöres med ett sifferexempel omfattande tiden 1946—1949. I avsaknad av uppgifter om sparandets totala omfattning ha tre olika alternativ angivits för sparandets höjd år 1946, varefter utvecklingen de tre efterföljande åren beräknats med utgångspunkt från dessa alternativ och med hjälp av inkomst-, skatte- och konsumtionsuppgifterna för de olika åren. Sparandet sjunker i alla tre alternativen år 1947 men stiger sedan under perioden 1947—1948 och 1948—1949 med relativt avsevärda be-
lopp. Kraftigast är ökningen från 1947 till 1948. Enligt de lägre och mera sannolika alternativen synes det enskilda sparandet från 1946 till 1947 ha minskat med 3 å 400 miljoner kronor, medan ökningen mellan 1947 och 1948 uppgår till närmare en miljard kronor och ökningen 1948—1949 till ytterligare 4 å 500 miljoner kronor. Samma tendens kan också utläsas ur rapporterna från sparinstitutionen.

På grund av den utjämning av inkomsterna som skett i vårt samhälle torde man nog kunna antaga att en del av detta nysparande kommit från folk-

Svar på interpellation angående redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.

grupper, som tidigare icke sparat av sina inkomster i någon nämnvärd omfattning. Det ökade intresset för sparandet ute på arbetsplatserna, som sparkampanjen kunnat konstatera, tyder också på detta. Även om det av naturliga skäl alltid är omöjligt att avgöra i vilken utsträckning en ökning i sparandet beror på propagandaåtgärder av olika slag, synes det mig dock föreligga skäl för antagandet, att det arbete, som nedlagts inom folkrörelsernas sparkampanj, verksamt bidragit till den glädjande utveckling, som återspeglas i konjunkturinstitutets beräkningar. Det synes mig dock uppenbart, att de positiva verkningarna av ett sådant upplysningsarbete kunna förväntas bli ännu större på något längre sikt — detta givetvis under förutsättning att arbetet fortsättes. Icke minst från sparinstitutet har framhållits den stora betydelse för sparviljan bland de bredare lagren, som sparkampanjens verksamhet hittills haft.

De stora folkrörelsernas engagemang i sparpropagandan genom sparkampanjen har givetvis betytt ett stort tillskott av goodwill för denna propaganda och varit ägnad att göra den effektivare än tidigare, då den enbart bedrevs av de olika sparinstitutionerna. Ett genomförande av den påbörjade aktionen för det frivilliga lönsparandet bland ungdomen kommer emellertid i ännu högre grad att förutsätta en aktiv och direkt medverkan ute på »fältet» från de olika organisationernas sida — framför allt gäller detta ungdoms- och arbetsmarknadsorganisationerna. En dylik medverkan har också utlovats. Det starka intresset från arbetsmarknadsorganisationernas sida för lönsparandet har också lett till att såväl arbetsgivareföreningen som LO och TCO nyligen utsett speciella funktionärer att representera dem i sparkampanjens arbetsutskott.

Kostnaderna för folkrörelsernas spar-

kampanj och dess lokalorganisations verksamhet uppgingo under budgetåren 1947/48 och 1948/49 till respektive 1 017 000 och 1 042 000 kronor. Sistnämnda budgetår fördelade sig kostnaderna enligt sparkampanjens verksamhetsberättelse på följande sätt: arvoden till länsombuden 194 000 kronor, löner och arvoden å centralbyrån samt övriga administrationskostnader 146 000 kronor, affischer och trycksaker 239 000 kronor, film 69 000 kronor, annonsering 283 000 kronor samt för resor, konferenser och distribution 111 000 kronor. För budgetåret 1949/50 ha genom nedskärning av olika poster, framför allt annonsutgifterna, kostnaderna begränsats till 700 000 kronor.

Kostnaderna för sparkampanjen ha hittills bestritts av riksgäldskontoret. För innevarande budgetår hade riksgäldsfullmäktige i avvaktan på utredning om hur sparkampanjen i fortsättningen skall ordnas under Kostnader för emission av statslån m. m. förslagsvis beräknat en post å 500 000 kronor för dennas finansiering. Bankoutskottet anförde i sitt utlåtande nr 38 till 1949 års riksdag, att storleken av de anslagsmedel, som kunde bli erforderliga, icke kunde med säkerhet fastställas med hänsyn till de nya uppgifter i fråga om ungdomssparande, som sparkampanjens verksamhet skulle inriktas på. Utskottet ansåg därför att man tills vidare borde räkna med det upptagna beloppet men anförde vidare: »Därest detta skulle visa sig vara otillräckligt, torde det kunna förutsättas, att framställning om ytterligare medel underställes riksdagen i vederbörlig ordning.» Det har också visat sig nödvändigt för sparkampanjen att med hänsyn till den pågående propagandan för lönsparandet bland ungdomen göra en dylik framställning. Riksgäldsfullmäktige ha därför, såsom också framhålls i interpellationen, »beslutat i skrivelse till 1950 års riksdags banko-

Svar på interpellation angående redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.

utskottet föreslå utskottet att hos riksdagen hemställa om bemyndigande för fullmäktige att för bestridande av ytterligare kostnader för sparkampanjen utöver tidigare beräknade 500 000 kronor taga i anspråk ett belopp av högst 200 000 kronor».

I den proposition, som jag tidigare omnämnt, beräknas emellertid att man för nästkommande budgetår genom olika besparingsåtgärder skall kunna nedsöka sparkampanjens kostnader till mindre än hälften av anslagen för budgetåren 1947—48 och 1948—49. Bland annat räknas med att länsombudens heltidstjänster avskaffas och deras arbetsuppgifter i fortsättningen skötas på fritid mot en mindre ersättning. Detta förbilligande av administrationen kommer för övrigt, enligt vad som meddelats mig, till stånd redan innevarande budgetår. Sparkampanjens arbetsutskott har nämligen underrättat länsombuden att deras heltidsanställningar upphöra med utgången av april.

Med det anförda anser jag mig, herr talman, ha besvarat herr Hagbergs interpellation.

Härefter yttrade:

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag ber att till statsrådet Sven Andersson få framföra mitt tack för svaret på min interpellation liksom också för hans vänlighet att i mycket god tid, innan svaret nu officiellt avgivits, tillställa mig detsamma.

Anledningen till att jag tillåtit mig framföra min interpellation är framför allt den, att, alltsedan denna rörelse startades, en viss undran — med rätt eller orätt, det skall jag inte här närmare gå in på — har rätt bland många människor ute i landet beträffande vad Folkrorelsernas sparkampanj i själva verket är, hur den arbetar och vilka resultat den har nått. Jag vill därför hälsa med tillfredsställelse att riksdagen nu

blivit i tillfälle att ta del av de synpunkter, man på ansvarigt håll lägger på sparkampanjen i den aktuella situationen.

Av statsrådet Sven Anderssons nu avlämnade svar framgår, som kammarens ledamöter givetvis observerade, att kostnaderna för den organisation det här är fråga om i fortsättningen komma att högst avsevärt nedsökas; nämligen till mindre än hälften av anslaget för de senaste budgetåren. Jag tror detta är en välbetänkt åtgärd. Utan att vilja på något sätt förringa det betydelsefulla arbete, som säkert på många håll har nedlagts — alldeles särskilt vill jag understryka, att ledningen har varit besjälad av de bästa intentioner — måste man emellertid ställa sig frågande till huruvida dessa ansevärliga kostnader stå i riktigt god relation till det uppnådda resultatet eller, kanske riktigare uttryckt, huruvida de avsevärda medel — det är dock ungefär 3 miljoner kronor — som statsmakterna hittills anvisat för ändamålet, använts på det mest ändamålsenliga sättet. Av den redogörelse för verksamheten under tiden september 1947—31 december 1949, som Folkrorelsernas sparkampanj nu utsänt, finner man sålunda, att kostnaden enbart för affischering uppgår första året till 216 000 kronor, andra året till 225 000 kronor och tredje året till 180 000 kronor. Huruvida denna affischkampanj haft någon större effekt, förefaller enligt mångas mening en smula tveksamt.

De slagord, man använt på affischererna, kanske inte heller varit överdrivet välfunna. I vissa fall ha de tyvärr varit så formulerade, att de inbjudit till löje. Jag erinrar om det slagord från november 1947 som löd: »I år ta vi lilla julklappssäcken.» Vidare har jag en smula svårt att förstå spiritualiteten i det annonsmotto, man på nyåret 1949 använde, då det hette — jag tycker uppriktigt sagt inte att det är så särdeles

Svar på interpellation angående redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.

kvickt: »Bättre en budget än en blindbock.» Detsamma skulle man kunna säga om filmtiteln »Den galupperande frågan» o. s. v.

En annan post, som man fäst sig vid och som herr statsrådet själv berörde, utgör arvoden till länsombuden, vilka arvoden nog få anses tilltagna, i någon mån i varje fall, i överkant. Första året gingo dessa arvoden till 180 000 kronor, andra året till 194 000, och tredje året beräknas de till 180 000 kronor. Det är dock här inte fråga om mer än ungefär 30 ombud, kanske något mindre, och man får därför fram en medel-lön för denna verksamhet på över 6 000 kronor. Såvitt man vet ha åtskilliga av dessa ombud nedlagt ett gott arbete. I andra fall synes detta omdöme knappast vara berättigat. Nu meddelar statsrådet, att länsombudens heltids-tjänster skola avskaffas. Det är mening-en att deras arbetsuppgifter i fortsätt-ningen skola skötas på fritid mot en mindre ersättning. Det är, såvitt jag kan förstå, en riktig åtgärd man därigenom vidtar. Jag bara beklagar, att man inte förfarit på detta sätt tidigare, då peng-ar säkerligen skulle ha sparats och kan-ske anledning till en del funderingar och prat ute i bygderna skulle ha ute-blivit.

När man talar om denna kampanj, skulle man kanhända också vara berättigad ifrågasätta, huruvida inte den varit utmärkt av en viss ryckighet. Sålunda torde den, om jag inte är oriktigt underrättad, i allt väsentligt ha varit nedlagd under åtskilliga månader 1948 på grund av valrörelsen.

Herr statsrådet talade om den ökning av det enskilda sparandet, som förelegat under de senaste två åren, och menade, att folkrörelsernas spar-kampanj har sin del häri. Jag vill inte bestrida att så kan vara fallet, men jag vill fästa uppmärksamheten vid att den-na ökning av sparandet, som vi natur-

ligtvis alla skola glädja oss åt, sannolikt även och i väsentligt mycket högre grad har orsakats av andra faktorer. Jag skall be att få peka på ett par av dessa.

Först och främst ha vi det kontinu-erliga enskilda sparande, som skett all-deles oavsett alla propagandaåtgärder. Vidare måste man helt visst räkna med att ökningen i den årliga inlåningen på sparkasseräkningar perioden 1948 —1949 till någon del kan ha uppkommit genom överflyttning av medel från andra räkningar, sedan inlåningsmaxi-ma för sparkasseräkning höjts i mitten av 1948, men herr statsrådet är givet-vis lika väl som jag övertygad om att en överflyttning inte är detsamma som nysparande. Vidare är det troligt, att ökad inlåning såväl på sparkasse- som andra räkningar uppstått till följd av att den tidigare fortgående lagerupp-byggnaden inom näringslivet totalt sett numera avsaktat och inom vissa nä-ringsgrenar sannolikt svängt om i la-geravveckling. Slutligen kanske man får räkna med en viss återhållsamhet i all-mänhetens köplust. Man väntar, med rätt eller orätt, på prissänkningar, och denna återhållsamhet har tagit sig ut-tryck i ökad insättning på sparkasse-räkning.

Herr statsrådet erinrade om konjunk-turinstitutets tre olika alternativ i fråga om ökningen av det enskilda sparand-et. Jag tror emellertid att kammaren skulle få en klarare och riktigare upp-fattning om denna angelägenhet genom att gå till de siffror, som finnas i Folkrörelsernas sparkampanjs egen re-dogörelse. Där har man uppgifter som avse insättningsöverskottet på postspar-banken, affärsbankerna och sparban-kerna, Kooperativa förbundets spar-kassa samt jordbrukskreditkassorna. Man får veta, att detta insättningsöver-skott 1945 var 594 miljoner, att det 1946 sjönk till 512 miljoner och att

Svar på interpellation angående redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.

1947 kom ett nästan katastrofalt fall ända ned till 298 miljoner. År 1948 vände lyckligtvis kurvan åter uppåt med ett belopp på 485 miljoner, och stegringstendensen har fortsatt under 1949 fastän, tyvärr, mindre markant. Några slutliga siffror för förra året föreligga inte, men jag tror man kan våga beräkna, att överskottet kommer att öka med minst 50 miljoner kronor utöver resultatet för 1948. Detta betyder visserligen, att vi ligga bättre till än år 1946, men alltså måste vi nog säga oss, att vi ha ett ganska långt steg att taga, innan vi komma upp ens till siffran från 1945.

Ett icke obetydligt avsnitt av herr statsrådets svar gällde Folkrorelsens sparkampanjs sysslande med det mycket omtalade lönsparandet, en sparform, som jag för egen del hyser stor sympati för. Det förhåller sig tyvärr på det sättet, att det lönsparande, om vilket det talats så mycket, tills vidare har lämnat ett ganska kient resultat. Sålunda är det säkert fler här i kammaren än jag, som fäst sig vid en artikel nyligen i det socialdemokratiska ungdomsförbundets tidskrift »Frihet», i vilken LO:s ekonomiske expert, Nils Kellgren, behandlat detta ämne.

Herr Kellgren skildrade den i höstas startade kampanjen för lönsparandet, och han framhöll, att många värdefulla insatser ha gjorts, men att de, som direkt beröras av sparkampanjen, alltså ungdomarna själva och deras organisationer, hittills ha visat ett måttligt intresse. Vad säges om — frågar han — att man för ungdomar anordnar möten med sång, film, trollerikonster, frågesport och mycket annat, och sedan infinna sig blott några få ungdomar, medan publiken i övrigt består av föräldrar och andra för ämnet intresserade? I ett fall, berättar herr Kellgren, kom en enda yngre person till mötet.

I den socialdemokratiska tidningen i

min hemstad uttryckte man härom dagen sina bekymmer över att lönsparandet gått så dåligt. I Malmö beräknas antalet ungdomar i den ålder, det här är fråga om, till omkring 20 000. Säkerligen ha de flesta av dessa förvärvsarbete. Enligt nämnda tidning äro endast 600 av dessa ungdomar med i det organiserade lönsparandet.

Liknande uppgifter föreligga från Göteborg. Där har man tagit reda på att t. ex. av länsstyrelsens löntagare, som uppgå till omkring 400, äro endast två lönsparare. På samma sätt förhåller det sig med de i posten anställda. Göteborg 1 har 1 500 anställda men bara fem lönsparare, d. v. s. ungefär tre promille. Jag tycker för min del, att underrättelser av denna karaktär, vilka tyvärr äro rätt typiska för förhållandena i landet i gemen, verka tämligen nedstämmande. Det tyder på en mentalitet av betänklighetsinnehåll.

Ungdomen — och framför allt den del av ungdomen, som verkar inom näringslivet — har ju, som vi alla veta, ganska goda inkomster, och därför borde det för den finnas rätt stora möjligheter att spara, men det förefaller, som om ungdomen, ledsamt nog, i alltför stor utsträckning vägrar att lyssna till sparparollerna. Och dock äro vi alla säkert överens om att sparandet just nu är viktigare än kanske någonsin. Jag skulle vilja säga, att sparandet helt enkelt utgör en av våra stora livsfrågor, och jag skulle vilja ytterligare accentuera detta och understryka, att sparandet är en av våra stora livsfrågor *inte minst ur ungdomens egen synpunkt*.

Vi i denna kammare veta, hurusom synnerligen starka investeringskrav ligga och vänta på att bli genomförda — det gäller investeringar inom näringslivet, det gäller investeringar inom den samhällseliga apparaten; alla ungefär lika viktiga. Utan en fortsatt, mycket omfattande investeringsverksamhet blir

Svar på interpellation angående redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.

det — det förstår ju varje människa — ogörligt för näringslivet att rationalisera och expandera för att på det sättet öka produktionen och därmed höja hela folkets levnadsstandard. Utan mycket stora investeringar blir det omöjligt för stat och kommun att fullfölja och vidare utveckla de sociala reformerna. Utan investeringar stanna dessa reformer kvar på papperet, något som skulle väcka djup och berättigad besvikelse hos alla dem, som vänta på att få komma i åtnjutande av dessa reformer. Men grunden för dessa investeringar, som ju kunna gälla hundratals, för att inte säga tusentals miljoner kronor, är och måste vara sparande. Det är därför jag och säkert många i denna kammare se så allvarligt på den alltjämt aldeles för svaga sparviljan hos kanske framför allt ungdomen. Jag tänker då speciellt på den inom industrien sysselsatta ungdomen, d. v. s. det ungdomsskikt, som i allmänhet icke belastas av en för sin utbildning betungande skuldsättning. Att den ungdom, som tvingas skuldsätta sig för sin yrkesutbildning, har svårigheter när det gäller att åstadkomma ett rationellt sparande under rätt många år, sedan den kommit ut i förvärvsarbetet, är naturligtvis ett faktum, och detta faktum har observerats på allt flera håll just i dessa dagar, men för den ungdom, som redan i 17- och 18-årsåldern inom vår industri får relativt goda förtjänster genom såväl ackordsättningen som förhållandevis höga timlöner, torde finnas betydligt större utrymme för ett effektivt sparande än för den andra grupp, jag här har talat om.

Herr talman! Jag vill sluta med att till herr statsrådet Andersson, som jag vet är uppriktigt intresserad av dessa mycket viktiga angelägenheter, rikta en varm vädjan, att herr statsrådet inte måtte släppa taget utan göra vad på herr statsrådet ankommer för att inte minst inom den fackliga rörelsens yngre skikt få till stånd den *mentalitetsför-*

ändring när det gäller dessa ting, som helt säkert är ofrånkomlig, om inte vårt samhälle skall stagnera och vår levnadsstandard sänkas. Jag tror, att herr statsrådet härvid kan få en ganska god ledning av de erfarenheter — och säkerligen också misstag — som Folkkrörelsens sparkampanj har gjort under sin hittillsvarande verksamhet.

Herr statsrådet ANDERSSON: Då riksdagen, som jag sade, senare kommer att få taga ställning till en del av de frågor, som herr Hagberg i Malmö berörde, skall jag inte gå in på något ytterligare resonemang därom utan begränsa mig till att säga några ord om lönsparandet.

Det är ju alldeles riktigt, som herr Hagberg påpekar, att det s. k. lönsparandet ännu inte har fått den omfattning, som man kanske hade väntat. Lönsparandet har ju fått en hundraprocentig anslutning från alla håll; tidningspressen är mycket välvillig, och samtliga våra huvudorganisationer, arbetsmarknadens parter och andra folk-rörelser ha ju ställt sig mycket positiva till denna kampanj. Men det visar sig ändå, att det kräves ett omfattande organisationsarbete och upplysningsarbete för att påverka ungdomarna så, att de binda sig för detta sparande.

Vi få inte glömma bort, att denna form av sparande skiljer sig från andra former främst därigenom att de personer, det här gäller, få binda sig att avstå 10 procent av sin lön under en tid av ungefär 8 till 10 år. De ha inte möjlighet att ta ut dessa pengar annat än under alldeles speciella förutsättningar. Det är alltså ett sparande, som i motsats till andra former av sparande är ganska bundet, och det är därför ganska förklarligt, att det tar tid att förmå majoriteten av den förvärvsarbetande ungdomen att binda sig på detta sätt. Men för min del tror jag, att det är värt att

Svar på interpellation angående redogörelse för resultatet av de igångsatta kampanjerna för ökat sparande, m. m.

ta på sig den möda och de ansträngningar det måste föra med sig att få med ungdomarna på ett ökat sparande.

Det sparande, det här är fråga om, är ju inte på något sätt bundet till konjunkturen; oavsett vilka konjunkturen vi ha, är det väl önskvärt, att dessa ungdomar före sitt giftermål få tillfälle att spara, och därför blir det, som jag ser det, en angelägenhet på lång sikt, att denna sparkampanj kan genomföras. Vi ha nu hållit på i bara fem månader, och den passivitet, som visas från ungdomsorganisationernas sida och som en av upphovsmännen till lönsparandet, nämligen ekonomen Kellgren, har påtalat, misstänker jag sammanhänger med att landets ungdomsorganisationer, som äro initiativtagare till lönsparandet, från början ha inriktat sig på att få till stånd något slags premiering för att locka med ungdomen i lönsparandet. Detta har ju riksdagen ännu inte fått taga ställning till. Det är min förhoppning att riksdagen skall få göra det under den närmaste tiden. Man har försäkrat mig från de politiska ungdomsorganisationernas och från de ideella ungdomssammanslutningarnas sida, att om denna förutsättning uppfylles, skulle de mera helhjärtat gå in för lönsparandet, i vilket fall de räkna med andra resultat. Om detta vågar jag emellertid inte yttra mig. Jag tror att det i första hand är fråga om ett mödosamt, träget organisationsarbete, där främst arbetsgivarsidan och fackföreningssidan måste hjälpa till, eftersom det är ute på arbetsplatserna som de individuella kontrakt skola skrivas, vilka binda vederbörande vid lönsparandet.

Jag tror alltså att man skall bedöma frågan ungefär som jag har försökt att göra det. Här kan man inte vänta några större resultat omedelbart — detta kommer att ta tid. Vad som kräves är ett medvetet organisationsarbete, där Folkrörelsernas sparkampanj kommer att få sin väsentligaste uppgift i framtiden.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag delar herr statsrådets uppfattning, att det är ett mödosamt och svårt arbete som förestår på detta fält. Jag gör det, därför att jag är övertygad om att det gäller att här skapa en helt ny mentalitet, en mentalitet som tyvärr inte är för handen. Herr statsrådet framhöll, att man härvidlag givetvis har uppmärksamheten riktad på arbetsmarknadens parter, men jag vill se saken ur än vidare perspektiv. Jag menar, att detta är en uppgift för oss alla, som mer eller mindre verka i allmänna sammanhang, att ge till känna vår bestämda uppfattning om nödvändigheten av ett intensifierat sparande.

Jag skall inte föregripa den proposition, om vilken herr statsrådet talade, men eftersom herr statsrådet ansåg, att man måhända måste överväga en viss premiering av detta lönsparande, om vilket vi talat, vill jag bara säga, att, skulle denna premiering ta formen av ett särskilt till lönsparandet knutet lotteri — om vilket ryktet har gått — måste jag redan nu anmäla min betänksamhet. Jag tror nämligen inte, att det är lämpligt att hos ungdomen skapa den föreställningen, att just *dess* sparande skulle vara förenat med särskilda förmåner. Jag tror tvärtom, att det är viktigt att få in ungdomens sparande i de vanliga ekonomiska sammanhangen. Och jag kanske skulle kunna tillägga, att sparande och lotteri enligt min mening äro både logiskt och moraliskt ganska oförenliga storheter; men till dessa ting kanske vi få tillfälle att återkomma.

Jag vill, herr talman, sluta med att uttala min tillfredsställelse med att dessa frågor ligga i statsrådet Anderssons hand, och jag är förvissad om att statsrådet kommer att göra sitt bästa för att få fram verkliga resultat på detta viktiga område.

Överläggningen var härmed slutad.

Införande av ersättare för riksdagens ledamöter att i deras frånvaro inträda i riksdagen.

§ 7.

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen nr 56, angående statsverkets övertagande av staden Noras förpliktelser gentemot borgmästaren Erik Åke Edvardsson, vilkens befattning kommer att indragas vid upphörande av rådhusrätten i samma stad; samt

till jordbruksutskottet propositionen nr 73, angående anslag till vissa statliga lånefonder för budgetåret 1950/51 m. m.

§ 8.

Föredrogs var för sig och remitterades till behandling av lagutskottet på bordet liggande motionerna

nr 425 och 426 av herr *Staxäng m. fl.*;
nr 427 och 428 av herr *Sundström m. fl.*;

nr 429 av herr *Hæggbloom m. fl.*;
nr 430 av herr *Hæggbloom*;
nr 431 av herr *Jonsson* i Skedsbygd *m. fl.*;

nr 432 av herrar *Pettersson* i Dahl och *Persson* i Vinberg;

nr 433 av herr *Sundström m. fl.*;
nr 434 av herr *Ohlsson* i Kastlösa;
nr 435 av herr *Jacobsson* i Igelsbo *m. fl.*;

nr 436 och 437 av herr *Boman* i Staf-sund *m. fl.*;

nr 438 av herr *Senander m. fl.*;
nr 439 av herr *Karlsson* i Stuvsta;
nr 440 av herr *Johansson* i Torp *m. fl.*;

nr 441 av herr *Levin*;
nr 442 av herr *Johnsson* i Kastanje-gården;

nr 443 av herr *Larsson* i Julita *m. fl.*;
samt

nr 444 och 445 av herr *Utbult m. fl.*

§ 9.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Införande av ersättare för riksdagens ledamöter att i deras frånvaro inträda i riksdagen.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om införande av ersättare för riksdagens ledamöter att i deras frånvaro inträda i riksdagen.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 20 i första kammaren av herr *Arrhén m. fl.* och nr 20 i andra kammaren av herr *Braconier m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen ville dels för sin del besluta sådan ändring i riksdagsordningen, att vid långvarigt hinder för ledamot av riksdagen, som föranleder befrielse från riksdagsarbetet, ersättare för ledamoten utses att under dennes frånvaro vara ledamot av riksdagen, dels uppdraga åt vederbörande utskott att upprätta förslag till erforderlig lagtext».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Arrhén* och *Braconier*, som inom utskottet yrkat, att utskottet måtte hemställa, att riksdagen med anledning av motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning i motionernas syfte.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Införande av ersättare för riksdagens ledamöter att i deras frånvaro inträda i riksdagen.

Herr BRACONIER: Herr talman! Frågan om suppleanter för riksdagsmännen har ju en gång tidigare varit uppe i riksdagen. Sedan dess har systemet med suppleanter införts i Norge och Danmark och har där, såvitt man vet, inte varit föremål för några kritiska anmärkningar. Såvitt man kan finna av den litteratur som finns angående suppleantinstitutionen i Danmark och Norge har systemet tvärtom fungerat ganska bra.

Konstitutionsutskottet hänvisar nu framför allt till det utlåtande som utskottet avlämnade 1928. Jag skall med anledning därav taga upp några av de argument, som konstitutionsutskottet då anförde emot ett förslag om ersättare för riksdagsmän. Utskottet medgav där att det kunde finnas vissa skäl för en sådan motion. Det var ett faktum att många riksdagsmän kunde vara långvarigt förhindrade att delta i kamrarnas arbete, dels på grund av sjukdom, dels på grund av offentliga uppdrag. Fall ha ju i riksdagen inträffat, inte minst under senare år, då kammarledamot varit borta på grund av långvarig sjukdom. Jag vill erinra om att vid föregående års riksdag herr Sten i första kammaren gjorde ett uttalande, vari han beklagade att det icke fanns suppleanter i riksdagen, ty han hade känt det som en hörda att han nödgats vara i sjuksängen ett par månader. Han ställde också frågan, varför man inte i den svenska riksdagen kunde införa samma system som tillämpas i Danmark och Norge.

Konstitutionsutskottet sade i sitt utlåtande 1928, att det kunde synas oegentligt, att utgången av ett betydelsefullt politiskt avgörande i kamrarna kunde vara beroende av någon ledamots frånvaro på grund av sjukdom eller annat laga förfall. Det är uppenbart att detta är ett ganska viktigt skäl, så mycket mer som konstitutionsutskottet 1944 i sitt tillstyrkande av en skrivelse om

införande av system med suppleanter i kommunalfullmäktige i sin motive-ring bl. a. anförde, att det måste anses olämpligt, att suppleant saknades för det fall att ledamot t. ex. på grund av sjukdom, för fullgörande av offentligt uppdrag under längre tid eller till följd av jäv i frågor om ansvarsfrihet vore förhindrad deltaga i fullmäktiges sammanträden. Nackdelarna med rådande system gjorde sig särskilt påmint i de fall, då en ledamots frånvaro hade medfört, att ett annat beslut kommit att fattas än vad som skulle ha skett, om den meningsgrupp som den frånvarande tillhörde varit fulltaligt representerad.

Nu kan det sägas att det är ju inte säkert att vad som kan passa för en kommunalfullmäktigeförsamling också passar för riksdagen, men det argument, som konstitutionsutskottet 1944 framförde om vikten av att det beslut som fattas i stadsfullmäktige skall ge uttryck för önskemålen hos dem som valt, tycker jag måste passa lika mycket in på riksdagen. Konstitutionsutskottet säger nu att det många gånger kan inträffa, att en riksdagsman blir sjuk bara för en kortare tid och att det också då kan hända, att röstfördelningen blir en annan än som skulle varit fallet, om han varit närvarande. Det är alldeles riktigt, men jag tycker inte detta bör hindra att man inför en lagstiftning för de fall, då en riksdagsman är långvarigt sjuk eller på grund av offentligt uppdrag är förhindrad närvara.

Det kan ju sägas att i nuvarande parlamentariska situation har denna fråga icke någon större vikt. Det kan t. o. m. påstås, att det icke någonsin kommer att inträffa ett sådant fall, men den nuvarande parlamentariska situationen är icke något en gång för alla givet. Och det skulle kanske väcka ganska stark kritik ute i landet, om beslutet i ett viktigt politiskt avgörande, på grund

Införande av ersättare för riksdagens ledamöter att i deras frånvaro inträda i riksdagen.

av att ledamot till följd av offentligt uppdrag eller långvarig sjukdom varit förhindrad deltaga, blir ett annat än det skulle ha blivit om denne ledamot varit närvarande. Därför tycker man att det ur demokratisk synpunkt vore självfallet, att man också här skulle kunna införa ett sådant system, som i Norge och Danmark fungerat väl. Jag vill dessutom erinra om vad konstitutionsutskottet ytterligare sade 1928, nämligen att ur teknisk synpunkt skulle man mycket väl kunna lösa denna fråga.

Jag är, herr talman, väl medveten om att detta förslag i förevarande situation inte har någon som helst utsikt att vinna majoritet i kammaren. Jag har ändå velat påpeka vikten av att frågan förr eller senare löses. Jag tror för min del att det parlamentariska läget kan bli sådant, att man skulle finna det värdefullt att ha en sådan här institution med suppleanter för riksdagsmän.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr HALLÉN: Herr talman! Herr Braconier erkänner själv, att det inte är riktigt lämpligt att jämföra innehavet av ledamotskap i kommunalfullmäktige i en relativt liten kommun med riksdagsmannauppgifterna, och därför bli citerade ur konstitutionsutskottets utlåtande utav 1928 av mindre värde. När vi då ifrågasatte detta, gällde det ju närmast kommunal- och stadsfullmäktige.

Visserligen kan det tänkas att en riksdagsman, som är borta en månad, är frånvarande vid ett tillfälle som är av verkligt rikspolitisk betydelse, vilket skulle kunna — som herr Braconier sade — väcka uppmärksamhet ute i landet. Men man vinner ganska litet med en sådan här reform, ty det är ju, som vi veta, ofta så, att flera riksdagsmän samtidigt äro borta tillfälligt. Här om året gick en influensaepidemi, var-

vid tio, femton riksdagsmän voro sjuka, och det var ju mycket äventyrligt hur det skulle gå då i kanske viktiga voteringsringar. Det enda verkligt radikala sättet att ordna så, att det alltid fanns någon som trädde in och liksom garanterade att kammaren fulltaligt representerade folkviljan, vore att ha suppleanter för alla ledamöter, precis som i en kommunal nämnd eller styrelse, och att dessa suppleanter finge hålla till uppe på läktaren för att, så fort en riksdagsman var borta någon eller några dagar, rycka in. Då hade man en mekaniskt, fulltaligt fungerande riksdag. Detta våga nu inte motionärerna ifrågasätta, men det vore det mest logiska och konsekventa att göra på det sättet.

Jag tror i alla fall att ett sådant där suppleantskap, då man rycker in någon tid, några veckor kanske, och sedan försvinner, skulle verka ganska undergrävande på den prestige, som ett riksdagsmannaskap ändå bör åtnjuta. Man vet ju inte vad det föreslagna systemet skulle kunna leda till. Var skulle man dra gränsen, då en riksdagsman skulle vara skyldig att kalla in suppleant? Och vad skulle han ange för annat skäl, utöver de omnämnda? Kanske kommer det om några månader upp en fråga, som vederbörande riksdagsman tycker är mycket obehaglig. Han lagar därför så, att han kan vara borta någon månad under den tiden. I så fall skulle suppleanten få klä skott i den fråga, som då skall föras fram. Detta skulle leda till äventyrligheter, och allmänheten skulle få en underlig uppfattning om dessa riksdagsmän med ersättare, som vid tillfälle åka ut och in i kammaren.

Jag tror att även om detta system kan tillämpas i andra skandinaviska länder, så är det ingenting för oss att reflektera på.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ändring av 10 § lagen om skolstyrelse i vissa kommuner.

Herr BRACONIER: Herr talman! När konstitutionsutskottets ärade ordförande säger, att systemet skulle komma att verka äventyrligt, vågar jag inte motbevisa honom, men jag skulle i alla fall vilja fråga, om systemets tillämpning i Danmark och Norge ger anledning till de starka betänkligheter herr Hallén uttalade i vad gäller den svenska riksdagen. Jag har mycket svårt att tänka mig, att det är så stora skillnader mellan riksdagen i Norge och Danmark å ena sidan och den i Sverige å den andra, att suppleantsystemet i ena fallet skulle medföra dessa äventyrligheter men i det andra fallet, beträffande Danmark och Norge, kunnat införas utan att det riktats någon som helst kritik mot detsamma.

Dessutom vill jag än en gång påpeka att konstitutionsutskottet 1928 i sitt utlåtande säger, att de tekniska svårigheterna torde väl kunna lösas. Vad alltså argumentet med de tekniska svårigheterna angår, så har konstitutionsutskottet en gång sagt att detta problem kan lösas.

Då jag sedan hänvisade till 1944 års konstitutionsutskott i vad gällde suppleantsystem för kommunala nämnder, gjorde jag det inte därför, att jag jämställer riksdagen och kommunala församlingar, utan jag åsyftade endast den motivering som konstitutionsutskottet anförde 1944 till förmån för införande av suppleantinstitutionen i fullmäktige. Där uttalar konstitutionsutskottet som sagt, att »nackdelarna med rådande system gjorde sig särskilt påmint i de fall, då en ledamots frånvaro medfört, att ett annat beslut kommit att fattas än vad som skulle ha skett, om den meningsgrupp som den frånvarande tillhörde varit fulltaligt representerad». Detta argument tycker jag passar lika bra in på riksdagen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels

ock på bifall till den vid utlåtandet förgade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.**Ändring av 10 § lagen om skolstyrelse i vissa kommuner.**

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om viss ändring av 10 § lagen om skolstyrelse i vissa kommuner.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr JOHANSSON i Torp: Herr talman! Utskottet har här avstyrkt ett förslag om viss ändring av 10 § lagen om skolstyrelse i vissa kommuner. Detta avstyrkande utlåtande är av det välvilliga slaget, och då jag inte är så enveten, att jag tror mig om att rå på ett enhälligt utskott, skulle jag kanske ha resignerat och låtit mig nöja med vad utskottet anför. Det är likväl några omständigheter som ge mig anledning säga ett par ord.

Utskottet påpekar att lagen inte ålägger skolstyrelsen att välja vederbörande kyrkoherde till ordförande. Något annat har jag heller aldrig påstått; den saken står således utom all diskussion. Däremot skulle jag nog ha varit tacksam, om utskottet velat ta upp till diskussion vad jag har påpekat i motionen om den dualism, som denna lag ger möjlighet till, en dualism mellan vanliga majoritetsval och proportionella val. Den möjligheten finns nämligen, att först väljer skolstyrelsen proportionellt och att man sedan kan inkalla vederbörande kyrkoherde som ordförande. Jag kanske här bör inskjuta — vilket jag för övrigt också påpekat i motionen — att många gånger är kyrkoherden eller överhuvud taget prästerna inom kommunen de mest kvalificerade för detta uppdrag; naturligtvis äro de alltid kvalificerade för det, men det är inte den saken det här gäller.

Ändring av 10 § lagen om skolstyrelse i vissa kommuner.

Om man tänker sig att i ett proportionellt val en viss meningsriktning har fått en, låt oss säga labil majoritet, så finns en möjlighet för denna majoritet att på förhand göra sig underrättad om att majoritetens ståndpunkt i de frågor det gäller överensstämmer med kyrkoherdens, och på grund av sin majoritetsställning inkalla företrädarna för denna riktning honom som ordförande. Så färglös är han naturligtvis inte, att han är ett fullkomligt neutrum i skolstyrelsefrågorna. Man kallar som sagt in kyrkoherden som ordförande och stärker därmed sin ställning. Då uppstår det förhållandet, att proportionalismen här totalt förtryckes i jämförelse med sammansättningen inom de väljande organen. Det är denna underlighet jag har tyckt det vara på tiden att rensa bort.

Nu har ju utskottet inte helt avvisat motionens tankegång. Man har nöjt sig med att säga, att man får se hur det hela utvecklar sig då storkommunreformen blir genomförd. Jag vill gärna tyda detta uttalande så, att utskottet har den uppfattningen, att detta är en fråga som bör följas med uppmärksamhet, som det brukar heta vid liknande tillfällen. Och då jag vill inlägga den meningen i utskottets utlåtande, skall jag för dagen inte göra något yrkande utan nöjer mig med dessa kommentarer.

Herr FAST: Herr talman! I sak råder det icke någon större oenighet mellan motionärerna och utskottet. Vi i utskottet medgiva gärna att denna bestämmelse knappast skulle ha kommit in i lagen i dagens läge. Men nu ha vi denna undantagsbestämmelse, och man har full frihet att utnyttja den, om man så finner lämpligt. Men man har — som motionären själv antydde — ingen skyldighet därtill.

Vad utskottet vänder sig emot är, att man i det läge, vari vi befinna oss, skulle ta upp sådana här småstädnings-

historier, då man på det kommunala lagstiftningsområdet, främst när det gäller den borgerliga kommunen, står i begrepp att göra en storstädning. Ja, icke bara en storstädning, ty man ämnar också se till vad man bör göra för principiella ändringar. Det dröjer ju ännu ett par tre år innan de kommunala sammanslagningarna hagenomförts, och i det läget måste man säga sig, att det knappast vore lämpligt, vare sig av de skäl, som motionärerna ansett vara avgörande, eller av andra skäl att slå in på separata lagstiftningsvägar. Det kommer säkerligen att visa sig, att en hel del behöver städas upp, när man fått klarhet om vilken lagstiftning man skall ha beträffande den borgerliga kommunen, när kommunsammanslagningen har genomförts. Hur långt man skall gå i fråga om de blivande kommunala lagarna och därtill hörande speciallagstiftning, vill jag i dagens läge ej uttala mig om. Så mycket vill jag emellertid nämna, att en anpassning måste ske. Men låt oss göra denna på en gång och i ett sammanhang och icke i det tempo som motionärerna här ha föreslagit. Detta stämmer för övrigt med den tolkning som utskottet gjort av motionärernas uttalanden.

Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Utgifter under riksstatens andra huvudtitel.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.**Skyddskonsulentorganisationen.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln, punkterna 43 och 44, föreslagit riksdagen att dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas under budgetåret 1950/51, dels ock till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar samt Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader för nämnda budgetår anvisa två förslagsanslag av resp. 313 100 kronor och 76 500 kronor.

Utskottet hade i förevarande sammanhang till behandling förehäft

dels en inom andra kammaren av herr *Edenman m. fl.* väckt motion (II: 156), i vilken hemställts, att riksdagen vid behandlingen av andra huvudtiteln måtte vidtaga sådana ändringar i fördelningen av föreslagna anslag, att anslagen till Skyddskonsulentorganisationen uppräknades med 320 000 kronor och anslagen i sin helhet disponerades i enlighet med ett av fångvårdsstyrelsen upprättat alternativt förslag till en begränsad utvidgning av skyddskonsulentorganisationen samt anslagen till övervakning av villkorligt dömda och Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl. nedsattes med 275 000 kronor resp. 45 000 kronor,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Wiklund* i Stockholm m. fl. väckt motion (II: 158), i vilken hemställts, att riksdagen i syfte att möjliggöra ett genomförande av fångvårdsstyrelsens alternativa förslag till förstärkt skyddskonsulentorganisation ville besluta en höjning av organisationens avlönings- och omkostnadsanslag utöver Kungl. Maj:ts förslag med tillhopa 306 700 kronor samt bevilja ett anslag å 15 000 kronor till anordnande av kortare in-

Skyddskonsulentorganisationen.

struktionskurser för frivilliga övervakare och tillsynsmän inom kriminalvården.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 156, i vad den berörde förevarande anslag, samt motionen II: 158

a) fastställa i utskottets hemställda intagen avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas under budgetåret 1950/51;

b) till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 313 100 kronor;

c) till Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 76 500 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Gränebo* och *Ohlon*, fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Ivar Persson*, *Lundgren*, *Skoglund* i Doverstorp, *Boman* i Kieryd, *Svensson* i Ljungskile, *Ståhl* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Onsjö* och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 156, i vad den berörde förevarande anslag, samt motionen II: 158

a) fastställa av reservanternas angivna personalförteckning för skyddskonsulentorganisationen;

b) fastställa av reservanternas angivna avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas under budgetåret 1950/51;

c) till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 504 000 kronor;

d) till Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 192 300 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Skyddskonsulentorganisationen.

Herr BOMAN i Kieryd: Herr talman! Vid denna punkt finnes en av utskottets samtliga borgerliga ledamöter under tecknad reservation, som syftar till en utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen i enlighet med fångvårdsstyrelsens alternativa förslag. I anslutning härtill ber jag, herr talman, att få anföra några synpunkter.

År 1942 tillkom organisationen med statliga skyddskonsulenter med försöksvis fyra tjänster. 1944 utbyggdes den med nio tjänster, så att vi nu ha 13. För att rätt kunna tillämpa lagen om kriminalvård i frihet visade sig detta antal alldeles för litet, varför det tillsattes en sakkunnigutredning, vars betänkande — SOU 1949:6 — avgavs vid årsskiftet 1948/1949. Denna utredning föreslog en utbyggnad till 31 konsulenter och 22 assistenter jämte övrig personal.

Vid början av 1949 års riksdag hade detta förslag ej varit föremål för remissbehandling, men på grund av det trängande behovet av snara åtgärder väcktes motion i båda kamrarna — I: 33 och II: 61 — om bifall till utredningsförslaget. Vid utskottsbehandlingen framfördes ett yrkande, som gick ut på en begränsad utbyggnad av organisationen för en kostnad av 218 000 kronor.

Detta yrkande i en reservation till statsutskottets utlåtande föll i andra kammaren med 80 röster mot 110 och i första kammaren med 44 röster mot 124. Frågan föll närmast på grund av att förslaget ej var remissbehandlat.

I motiveringen för statsutskottets avslagsyrkande å motionerna — vilken motivering godkändes av riksdagen — uttalades — jag citerar ur propositionen: »att vid frågans fortsatta behandling även möjligheterna att på andra vägar än de av fångvårdsstyrelsen föreslagna åstadkomma en effektivisering av den fria kriminalvården borde prövas. Enligt utskottets mening borde det undersökas, huruvida möjligheter förefunnes att på frivillighetens väg åstadkomma en effektivare övervakning av

de villkorligt dömda och de villkorligt frigivna genom att i större utsträckning än hittills som övervakare anlita lärare, ledande personer inom ungdomsorganisationer, arbetsgivare och arbetsledare m. fl. Med hänsyn till vikten av att till ifrågavarande verksamhet kunna förvärva lämpliga personer borde övervägas, om icke grunderna för ersättning till övervakare borde bliva föremål för ändring. Om en effektivisering av övervakningen kunde komma till stånd enligt anförda riktlinjer, torde den fasta konsulentorganisationen kunna givas en i förhållande till fångvårdsstyrelsens förslag betydligt begränsad omfattning. Den ytterligare beredning av förslaget, som sålunda vore erforderlig, borde skyndsamt komma till stånd, så att ett på grundval därav utarbetat förslag från Kungl. Maj:ts sida snarast kunde föreläggas riksdagen. Vad utskottet sålunda anfört lämnades av riksdagen utan erinran.»

På grund av vad sålunda förekommit har fångvårdsstyrelsen under hand erhållit i uppdrag av Kungl. Maj:t att såsom alternativ till styrelsens förut redovisade förslag utarbeta en plan till en mera begränsad utvidgning av skyddskonsulentorganisationen, varvid jämväl en höjning av det författningssenliga arvodet till övervakare och tillsynsmän skulle tagas under övervägande. Med skrivelse den 26 september 1949 har fångvårdsstyrelsen sedermera, efter att ha tagit del av de yttranden som avgivits över styrelsens tidigare utredning, överlämnat en promemoria, innehållande ett *alternativt förslag till utökning av skyddskonsulentorganisationen m. m.* Detta förslag innebär i huvudsak följande. Vad beträffar den närmare utformningen av konsulentdistrikten har styrelsen vidare beaktat den synpunkten, att den uppdelning som nu göres icke får hindra eller försvåra en fortsatt och som styrelsen anser nödvändig utbyggnad av organisationen.

Fångvårdsstyrelsen föreslår, att nu-

Skyddskonsulentorganisationen.

varande antal skyddskonsulentdistrikt och konsulenter ökas från 13 till 19 samt att antalet assistenter ökas från 6 till 16. Hela antalet konsulenter och assistenter skulle således stiga med 16 befattningshavare mot 34 i styrelsens ursprungliga förslag.

Vidare har det första förslaget varit på remiss i olika instanser. Jag skall ej här trötta kammarens ledamöter med att citera dem. Jag vill endast nämna några, som uttalat sig över fångvårdsstyrelsens utredning, nämligen riksåklagarämbetet, Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för övre Norrland, strafflagberedningen, ungdomsfängelnsnämnden, interneringsnämnden, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statskontoret, statens lönenämnd, överstätt-hållarämbetet, länsstyrelserna i samtliga län, styresmännen och anstaltsnämnderna osv. I fråga om behovet att förstärka skyddsarbetets organisation har i stort sett rätt enighet. Reformbehovet framhålles med skärpa i ett betydande antal yttranden. Sålunda anför riksåklagarämbetet »att den verkställda utredningen bekräftat den uppfattning som i straffrättskipningen och straffverkställigheten verksamma personer sedan åtskillig tid haft rörande nödvändigheten av att åtgärder skyndsamt vidtagas för en effektivisering av skyddsarbetet, såvida icke värdet av den fria kriminalvården skall gå till spillo». Svea hovrätt uttalar, »att det är oundgängligen nödvändigt att förbättra och intensifiera skyddsarbetet, därest det över huvud taget skall vara möjligt att bibehålla vård i frihet i samma utsträckning som för närvarande». Liknande synpunkter anföras av, bland andra, övriga hörda hovrätter och ett flertal länsstyrelser. Jag skall ej trötta kammaren med citat längre, jag har endast velat fästa kammarens uppmärksamhet på dessa yttranden.

Men även fångvårdsstyrelsens alternativa förslag har varit föremål för ytt-

rande. Även justitieombudsmannen har i sin ämbetsberättelse ägnat frågan uppmärksamhet. Jag skall här ej citera vad JO i detta sammanhang anfört, utan nöjer mig med att erinra om vad första lagutskottet i sitt utlåtande nr 1, som enhälligt antogs av riksdagen förra onsdagen, anför i anledning av JO:s berättelse på denna punkt. Jag ber att få citera några punkter av utskottets yttrande: »Årets berättelse innehåller vidare en sammanfattning av iakttagelser rörande tillämpningen av s. k. kvalificerad villkorlig dom. Justitieombudsmannen lämnar här en översikt över sina vid inspektioner gjorda iakttagelser om användningen av föreskrifter som avses i 8 § lagen om villkorlig dom. Till ledning för domstolarna påvisas vissa oftare förekommande fel vid lagens tillämpning. Framställningen klarlägger även de svårigheter, som mött, då det gällt att tillämpa 1939 års lag om villkorlig dom på sådant sätt att de därmed avsedda syftemålen uppnås. — — Vad sålunda framkommit giver vid handen, att de i denna del iakttagna bristerna i viss mån bero på svårigheter att före huvudförhandlingen införskaffa tillräckligt material för bedömning av frågan om den kriminalpolitiska behandlingen i de särskilda fallen. Härvidlag bör till en början beaktas, att de särskilda förundersökningarna ofta innehålla otillräcklig utredning i fråga om möjligheterna att underkasta den misstänkte särskilda föreskrifter, exempelvis om arbetsanställning och utbildning. Att med nuvarande ytterligt knappt tillmätta skyddskonsulentorganisation utan alltför stor tidsutdräkt erhålla skyddskonsulents medverkan vid sådan utredning är också förenat med svårighet, vare sig det är förundersökaren eller domstolen som upptager kontakt med konsulenten. Icke sällan torde det förhålla sig så, att fråga om sådan föreskrift uppkommer först vid huvudförhandlingen. Det torde vidare vara obestridligt, att den med

Skyddskonsulentorganisationen.

nya rättegångsbalken följande koncentrationen av handläggningen, de kortare tiderna för fortsatt handläggning och meddelande av dom samt nämnds deltagande i rådhusrätt ökat svårigheterna. Dessa bli särskilt stora när det gäller häktade. Frågan synes böra uppmärksammas vid en framtida revision av lagstiftningen om villkorlig dom.

Justitieombudsmannen framhåller, att den viktigaste förutsättningen saknas för den kriminalvård i frihet, som man genom den kvalificerade villkorliga domen avsåg att möjliggöra, nämligen en effektivt fungerande organisation för skyddsarbetet. Vid tillkomsten av lagen om villkorlig dom uttalades, att kvalificerad villkorlig dom vore mera kännbar för den dömda än enkel villkorlig dom och därför i större utsträckning kunde ersätta frihetsstraff utan att behöva hänsyn till den allmänna laglydnaden åsidosattes. Justitieombudsmannen har med hänsyftning bland annat på nyssnämnda brister avgivit det omdömet, att så som den kvalificerade villkorliga domen tillämpas i praxis, denna uppfattning icke torde kunna vidhållas.

Jämväl enligt utskottets mening äro de av justitieombudsmannen och från andra håll påtalade bristerna i den kvalificerade villkorliga domen, sådan den nu tillämpas, i väsentlig mån att föra tillbaka på de nuvarande otillräckliga resurserna för skyddsarbetet, det må nu gälla möjligheterna för domstolarna att erhålla erforderligt biträde med planläggning av den kriminalpolitiska behandling, som i varje enskilt fall kan finnas lämplig, eller övervakning av och bistånd åt de dömda. De genom 1939 års lagstiftning om villkorlig dom införda bestämmelserna om kriminalvård i frihet torde innebära en av de viktigaste landvinningarna inom kriminallagstiftningen. Icke blott hänsyn till klientelet utan även samhällets egna intressen tala för att denna lagstiftning förverkligas på åsyftat sätt. Utskottet

vill i förevarande sammanhang understryka angelägenheten av att snara åtgärder vidtagas för att möjliggöra detta.»

Efter en redogörelse för ärendets gång säger departementschefen i propositionen: »Genom 1943 års lag om villkorlig frigivning erhöill detta institut väsentligt vidgad tillämpning samtidigt som dess innebörd i viktiga delar ändrades. Den tidigare förekommande fakultativa frigivningen efter avtjänande av två tredjedelar av straffet vann ökad tillämplighet genom att den minsta strafftid som den dömda skall ha undergått sänktes från ett år till åtta månader. Vid sidan av den fakultativa villkorliga frigivningen infördes vidare en obligatorisk form av villkorlig frigivning, som innebär, att straffångar och fängelsefångar, för vilka det ådömda straffet uppgår till minst sex månader, skola villkorligt frigivas, när fem sjättedelar av strafftiden gått till ända. Den villkorligt frigivne kan åläggas att under viss provotid iakttaga särskilda föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller beträffande villkorligt döm.

Såsom framgår av föreliggande utredning har, förutom den betydande ökning av tillsynsklientelet, som blev en följd av ikraftträdandet den 1 januari 1945 av den nya lagen om villkorlig frigivning, en avsevärd stegring av antalet övervakningsfall skett under de senaste åren genom vidgad tillämpning av institutet villkorlig dom. Arbetsbördan för befattningshavarna inom skyddskonsulentorganisationen har på grund härav efter hand vuxit till sådan omfattning, att organisationen numera är helt otillräcklig. En naturlig följd härav är att skyddsarbetet blivit i viktiga delar eftersatt. Särskilt har framhållits det allvarliga läge som uppstått genom att tjänstemän i skyddsföreningarna — i brist på andra lämpliga övervakare och tillsynsmän — belastats med övervaknings- och tillsynsuppdrag i sådan omfattning, att den personliga kontakten

Skyddskonsulentorganisationen.

med de övervakade och den individuella omsorgen om dem i många fall åsidosättes. För ett positivt utfall av den fria kriminalvården är det emellertid av avgörande betydelse att dess klientel ägnas en omsorgsfull personlig omvårdnad och ledning. Därest icke en ändring i rådande förhållanden snarast kommer till stånd, föreligga sålunda allvarliga risker att syftet med kriminalvården i frihet blir helt förfelat och att denna vårdform i stället för att gagna strävandena att återföra den dömda till samhället leder till fortsatt brottslighet.

På grund av det anförda är det av synnerlig vikt, att en förbättring av skyddsarbetet utan dröjsmål åstadkommes. Då de föreliggande bristerna till stor del sammanhånga med att skyddskonsulenterna och skyddsassistenterna på grund av ökad arbetsbörda numera icke hinna ägna tillbörlig tid åt olika sidor av sin verksamhet, måste en lättnad i denna arbetsbörda åvägbringas. En utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen framstår därför såsom synnerligen angelägen. Av praktiska skäl synes detta böra ske etappvis, varvid fängvårdsstyrelsen båda förslag och yttrandena däröver torde få ligga till grund för departementets fortsatta överväganden. I rådande svåra statsfinansiella läge är jag emellertid förhindrad att framlägga förslag om inrättande av nya fasta tjänster.»

Med det anförda, herr talman, har jag velat framhålla, att de flesta yttranden vilka avgivits av de remissinstanser och de övriga instanser, som haft att yttra sig över förslaget, gått i tillstyrkande riktning. Detta vittnar om att trängande och starka skäl föreligga för snara åtgärder. Från övervakare ute i landet får man höra samma uppfattning, nämligen att ett ökat behov av skyddskonsulenter förefinnes och att de icke kunna arbeta effektivt, om de icke ha möjlighet att kunna taga kontakt med skyddskonsulenterna i större

utsträckning än förhållandena nu medgiva.

Med det anförda har jag sökt bevisa, att trängande skäl föreligga för omedelbara åtgärder för ett utbyggande av skyddskonsulentverksamheten och ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den av herr Gränebo m. fl. avgivna reservationen.

Herr JOHANSSON i Mysinge: Herr talman! Den stora reform av kriminalvården i frihet, som för några år sedan antogs, innebär, att vi för närvarande ha närmare 9 000 villkorligt dömda och frigivna i frihet. För att denna ytterst humana fångvård skall kunna fungera erfordras också medel för reformens realiserande. Denna vård sker ju genom skyddskonsulentorganisationen samt de frivilliga övervakarna och tillsynsmännen. Alla äro, såvitt jag vet, överens om att den nuvarande organisationen inte räcker till för sin uppgift. Detta bevisas dels av departementschefens yttrande i propositionen, dels av föreliggande utskottsutlåtande.

Departementschefen begär nu ett med drygt 300 000 kronor förhöjt anslag till övervakarna samt 80 000 kronor för att eliminera de värsta bristerna i den nuvarande skyddskonsulentorganisationen. Förslaget avser att hjälpa de mest betungade distrikten, däremot inte att vidtaga ändringar i de nuvarande distriktens storlek, ehuru distrikten i många fall måste betecknas som för stora för att handhas av en ensam skyddshemskonsulent.

Det råder väl knappast några meningsskiljaktigheter om att både en ekonomisk förbättring för övervakarna och en förstärkt skyddskonsulentorganisation äro angelägna. Därför är den av herr Wiklund i Stockholm m. fl. väckta motionen tilltalande. Det är bara den lilla haken, att det därvidlag erfordras en anslagshöjning utöver de-

Skyddskonsulentorganisationen.

partementschefens äskande på cirka 320 000 kronor.

I årets statsverksproposition har återhållsamheten med utgiftsökningar varit påfallande. Gång på gång heter det att på grund av »rådande ekonomiska läge» ha begränsningar eller beskränkningar måst ske. Man kan visserligen diskutera varför angelägna saker inte kunna genomföras i en sådan högkonjunktur, som nu är rådande, med full sysselsättning och full produktion samt goda inkomster och därmed rikliga skatter. När skall detta då kunna ske? Det resonemanget skall jag dock inte ge mig in på nu; jag vill endast konstatera, att där det finns möjligheter att vara återhållsam bör man vara det. Vi komma säkerligen med den utgiftsram vi ha i budgeten att få tillräckliga bekymmer ändå i framtiden.

Om således statens resurser kunna anses begränsade och det gäller att spara, kommer den i den Edenmanska motionen föreliggande frågeställningen att bli aktuell. Således: när departementschefen lämnar ytterligare 320 000 kronor till föreliggande ändamål, när man då den bästa effekten genom att lägga pengarna på övervakarnas arvoden, som ger dem ett från 30 till 65 kronor förhöjt årligt arvode, eller genom att utbygga skyddskonsulentorganisationen enligt fångvårdsstyrelsens alternativa förslag? Det vare mig fjärran att påstå, att inte övervakarna behöva denna lilla ekonomiska förstärkning och äro synnerligen väl unnade densamma. Men man vågar nog ändå påstå, att denna arvodeshöjning inte ger någon som helst möjlighet att skaffa övervakare, om nu dessa mottaga uppdraget med hänsyn till de ekonomiska fördelarna. För min del hoppas jag och tror, att den person, som åtager sig detta uppdrag, gör det av ideella skäl och i syfte att gagna en medmänniska i nöd. Emellertid tror jag att det måste finnas ett något så när tillräckligt antal skyddskonsulenter dels för att spåra

upp lämpliga övervakare och dels för att sedan kunna ge dessa möjlighet till kontakt med vederbörande så att de övervakade på bästa och effektivaste sätt om möjligt kunna återföras till samhällsnyttiga individer. Det är en besvärlig sak, och jag tror därför att övervakarna ha bättre nytta av en tillräcklig tillgång på konsulenter än av en liten till 3 kronor i månaden begränsad merinkomst.

Nu kan man kanske mot detta invända, att här är det inte bara fråga om tillsättande av konsulenter utan också om anskaffande av assistenter och skrivbiträden åt dem. Det kan vara risk för att det hela utvecklas till och stelnar i byråkrati och pappersvälde. Det är saker, som man givetvis kan bli betänksam inför. Men å andra sidan kan man inte komma ifrån att för att konsulenten skall kunna fylla sin uppgift, särskilt ute i landet, där avstånden många gånger äro stora, måste han i stor utsträckning vara på resande fot för att biträda övervakarna och hålla personlig kontakt med arbetsförmedling, arbetsgivare och fackorganisationer, för att underhandla och ställa till rätta i trassliga situationer. Det behövs personer med träning, erfarenhet, förbindelser och rutin för att klara upp fall där det krånglar. Det är långt ifrån alla övervakare, som ha möjlighet därtill. En konsulent kan inte heller med bästa vilja i världen hålla allt i huvudet, utan måste anteckna de angelägnaste uppgifterna; detta särskilt om han har ett klientel, som i vissa distrikt, exempelvis i det som jag närmast känner till, nämligen Norrköpings, uppgår till närmare 600 st. Dessutom begäres ofta hans hjälp i förundersökningsfall, och domstolarna vilja ofta konferera. Det står knappast i mänsklig makt att hinna med allt detta, varför det för hjälp till konsulenten i dylika fall kan vara fråga om väl använda pengar.

Man har i tredje avdelningen av statsutskottet ställts inför svåra avvägnings-

Skyddskonsulentorganisationen.

problem i denna fråga. För min del har jag fastnat för motionen av herr Edelman m. fl. och anser att den bästa effekten nås genom att lägga det ökade anslaget på en förstärkt konsulentorganisation. Jag hoppas och tror att statsrådet och chefen för justitiedepartementet nästa år skall kunna finna det möjligt att ge övervakarna sitt. Om så blir fallet är det ju här endast fråga om en omkastad ordning.

Under hänvisning till vad jag här anfört ber jag, herr talman, få yrka bifall till den vid utlåtandet vid denna punkt fogade reservationen av herr Gränebo m. fl.

I konsekvens med vad jag här sagt kommer jag, herr talman, under förutsättning att riksdagen, såsom jag hoppas, bifaller denna reservation, att också yrka bifall till reservationen under punkt 37. Men om riksdagen tar majoritetsbeslutet i denna punkt, kommer jag inte att ställa något yrkande beträffande punkt 37; jag vill naturligtvis inte vara med om att på något sätt beskära vad Kungl. Maj:t begärt för ifrågavarande uppgifter.

Herr WIKLUND i Stockholm: Herr talman! Redan av det som tidigare sagts här torde det framgå, att stor enighet råder om att det är nödvändigt med en personell upprustning av den s. k. fria kriminalvårdens organisation. Det är bara i fråga om omfattningen av denna upprustning och de speciella punkter, där upprustningen skall sättas in, som det kan bli några delade meningar, och det har det också blivit, vilket framgår av statsutskottets utlåtande.

Om man lägger detta utlåtande vid sidan av Kungl. Maj:ts förslag och utskottsmajoritetens utlåtande förra året, kan man inte bli annat än förvånad. Det är ju så, såsom också herr Boman i Kieryd erinrade om, att statsutskottets majoritet förra året strängt taget be-

ställde ett förslag om dels förbättrade övervakararvoden och dels en i förhållande till fångvårdsstyrelsens då publicerade förslag reducerad konsulentorganisation. Denna reduktion av konsulentorganisationen ansåg man sig kunna göra, om man förbättrade övervakararvodena. Utskottsmajoriteten yrkade också på att riksdagen snarast skulle få ett förslag med detta utseende. Kungl. Maj:t effektuerade snabbt denna beställning genom att uppdra åt fångvårdsstyrelsen att inkomma med ett sådant förslag. Det utarbetades också efter de linjer, som utskottsmajoriteten dragit upp. Men nu tar Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen bara den ena biten av detta förslag, nämligen de ökade övervakararvodena, och ställer konsulentorganisationens utbyggnad på framtiden, om man nu bortser från de 80 000 kronor, som avse en tillfällig, högst provisorisk förstärkning av denna organisation.

Jag tillhör dem som anse, att de frivilliga övervakarna mången gång arbeta bättre än yrkesövervakarna. De kunna göra sin insats diskretare och arbeta mera personligt, och det blir naturligtvis billigare att använda frivilliga övervakare än anställda tjänstemän. Det kan ju för övrigt inte heller vara möjligt att anställa tjänstemän för att sköta alla övervakningsuppdrag; det skulle bli en alltför stor organisation. Jag är också en av dem som anse, att de frivilliga övervakarnas insatser måste och kunna avsevärt effektiviseras, men detta enligt min mening under tre förutsättningar — om jag nu bortser från en höjning av övervakararvodena. Jag kan dela herr Johanssons i Mysinge uppfattning, vilken är densamma som framgår av ett uttalande i reservationen under punkt 37, nämligen att en höjning av dessa arvoden inte kan spela alltför stor roll, då det gäller att effektivisera de frivilliga övervakarnas insatser. Detta håller jag alltså med om, men om jag nu ett ögonblick bortser från höj-

Skyddskonsulentorganisationen.

ningen av de frivilliga övervakarnas arvode är det tre förutsättningar, som jag tror äro nödvändiga för att få fram en effektivare insats av de frivilliga övervakarna. Den första är naturligtvis en bättre lämplighetsprövning, ett lämpligare urval, ett strängare sådant än som nu sker. Och den andra är att dessa frivilliga övervakare få kontinuerlig handledning och stöd av specialister på den öppna människobehandlingen, d. v. s. av konsulenter i tillräckligt antal. Och så för det tredje: att övervakarna genom kortare instruktionskurser bibringas en viss orientering i vad saken gäller. Jag har ju i den motion, som jag har varit med om att bära fram, yrkat på ett särskilt anslag för sistnämnda ändamål. Av dessa tre förutsättningar äro emellertid de två första de mest angelägna. Den tredje förutsättningen, alltså den att man skapar en instruktionsverksamhet för övervakarna, tycks i princip accepteras av utskottsmajoriteten.

Men jag är inte lika säker på att man accepterar de två första förutsättningarna för en effektivare insats av de frivilliga övervakarna, ty en utökad konsulentorganisation såsom fångvårdsstyrelsen och motionärerna ha föreslagit vill man inte vara med om att genomföra nu. Läget är ju det, att lämplighetsurvalet inte alltid tycks vara tillfredsställande. Herr Boman i Kieryd har nyss hänvisat till vad justitieombudsmannen på den punkten sagt, och det är talande nog. Stommen i hela skyddskonsulentorganisationen, som konsulenter och assistenter skulle vara, är uppenbart för klen och outvecklad för att de frivilliga övervakarna skola kunna utväljas med tillräcklig omsorg och få erforderligt stöd och ledning i sitt arbete. Det förekommer nu att övervakarna inte ens träffa samman med klienterna, beroende på bristande tid och för många uppdrag och på för liten tillsyn från skyddskonsulenternas sida, detta på

grund av ökningen av användningen av den villkorliga domen och den villkorliga frigivningen. Jag har för mig att det härvidlag rör sig om mer än 10 000 fall; det är alltså inte, som herr Johansson i Mysinge sade, 9 000, och jag tror att siffran är i stigande år från år. Vi ha alltså nu i runt tal 10 000 kriminalvårdsfall i frihet — det är fråga om människor med viss bristande förmåga att iakttta reglerna för den mänskliga sammanlevnaden, dock inte en så bristande förmåga i det avseendet att man anser sig böra inspärra vederbörande. Det är tvärtom önskvärt att man behandlar dem i frihet.

Nu tycker man att ett minimum av säkerhet fordrar speciell och fullständigt effektiv kontroll genom dessa funktionärer av dessa människor, som trots ådagalagd kriminalitet få rätt att leva ute i samhället som de övriga. Låt oss göra det tankeexperimentet att man gav körkort åt en person med påtaglig brist i fråga om förmåga att köra bil och iakttta trafikreglerna. Man gjorde detta i syfte att träna honom i bilkörning. Om han alltså fick sitt körkort, skulle vi väl anse det vara ytterst angeläget att körkunnig person följde med på körningarna och var med för att träna vederbörande, så att han till sist lärde sig iakttta trafikreglerna. Annars bleve det alltför många katastrofer. Jag tycker att det är något liknande som nu sker i den öppna kriminalvården. Många av dem som nu behandlas i denna fria vård ute i samhället återfalla i brott men skulle med en effektivare övervakning inte behöva göra det. Sådana sociala katastrofer, som därigenom inträffa, dra med sig dryga kostnader, som skulle kunna undvikas.

Herr Johansson i Mysinge talade om sparsamhet, men jag ifrågasätter verkligen om det är sparsamhet att inte bygga ut konsulentorganisationen enligt fångvårdsstyrelsens alternativa förslag. Det är i alla fall en väsentligt mindre

Skyddskonsulentorganisationen.

organisation än den fängvårdsstyrelsen ursprungligen föreslog; det rör sig om en kostnad på i runt tal 300 000 kronor. Jag är för min del ganska övertygad om att det icke är sparsamhet att ej utge det beloppet. Jag gör ett räkneexperiment. Bland dem som behandlas i kriminalvård i frihet är det sannolikt årligen minst 60 personer som göra sig skyldiga till återfallsförbrytelse just därför att de inte få den övervakning och tillsyn, som de skulle behöva. Antag att de därför att de återfalla i brott måste tagas in på fängvårdsanstalt och att man i genomsnitt måste hålla dem där i ett års tid, somliga längre tid och andra kortare. I regel kostar det 5 000 kronor per person och år att underkasta dem behandling i fängvårdsanstalt. Under antagande att det sålunda är minst 60 återfall per år komma vi upp till just en summa av 300 000 kronor, alltså den summa, som det skulle kosta att bygga ut konsulentorganisationen och förhindra att återfall sker i den omfattning, som nu faktiskt förekommer. Till kostnaderna vid återfall bör man ju också räkna socialvårdskostnader för anhöriga och naturligtvis även alla de förluster, som drabba enskilda på grund av återfall i brott och som inte skulle uppstått, om man kunde se till dessa människor ordentligt. Jag tror med andra ord att det är dålig ekonomi att nu inte bygga ut konsulentorganisationen så att frivilliga övervakare kunna skaffas fram i tillräckligt antal och så att man kan göra bättre och strängare urval bland dem, som kunna ställa sig till förfogande för ändamålet, och så att man får möjlighet till effektiv kontroll och stöd åt de frivilliga övervakarna. Sker inte en sådan upprustning blir detta ett flagrant exempel på att vi lagstifta utan att kunna tillämpa lagstiftningen. På kriminalvårdens område är detta speciellt betänkligt och verkligt riskabelt.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Alla synas vara överens om att vi skola försöka åstadkomma en så omsorgsfull övervakning och vägledning som möjligt av de villkorligt dömda och de villkorligt frigivna. Detta framgår av utskottets utlåtande såväl vid innevarande års som vid föregående års riksdag. Departementschefen framhåller även, att en utbyggnad av konsulentorganisationen framstår som synnerligen angelägen men att av praktiska skäl denna utbyggnad synes böra ske etappvis.

Innan jag går närmare in på detta spörsmål kanhända jag får göra en kort återblick över vad som förekom vid denna frågas behandling under förra årets riksdag. Vid förra årets riksdag väcktes motioner i anslutning till ett sakkunnigutlåtande. Dessa motioner gingo ut på att konsulentorganisationen skulle utbyggas med icke mindre än 67 nya befattningshavare. I anledning av dessa motioner framhöll utskottet bland annat, att det borde undersökas, huruvida möjlighet föreläge att på frivillighetens väg åstadkomma en effektivare övervakning av villkorligt dömda och villkorligt frigivna genom att i större utsträckning än dithills såsom övervakare anlita lärare, ledande personer inom ungdomsorganisationer, arbetsgivare och arbetsledare m. fl. Det sades till slut, att genom en på dylikt sätt effektiviserad övervakning skulle skyddskonsulentorganisationen icke behöva utbyggas i så stor utsträckning som man hade tänkt sig.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag. Efter detta beslut från riksdagen har detta sakkunnigförslag varit föremål för yttranden av olika myndigheter. Fängvårdsstyrelsen har utarbetat ett alternativt förslag till denna frågas lösning. Detta alternativa förslag innebär bland annat, att skyddskonsulentorganisationen skulle utbyggas med 36 nya befattningshavare, varav 6 konsulenter, 10 assistenter, 6

Skyddskonsulentorganisationen.

kanslibiträden och 14 skrivbiträden. Detta alternativa förslag går alltså ut därpå, att vi skola öka konsulentpersonalen med 6 konsulenter och 10 assistenter samt skrivpersonalen med 20 biträden. Vidare skulle arvodet till övervakare ökas för den första månaden från 8 till 10 kronor samt för de övriga månaderna från 2 till 5 kronor.

Departementschefen har icke helt kunnat ansluta sig till detta fångvårdsstyrelsens alternativa förslag. I fråga om arvodet till övervakare biträder departementschefen fångvårdsstyrelsens förslag att arvodet skall ökas med de belopp jag förut nämnt. Men i övrigt föreslås en provisorisk utbyggnad av konsulentorganisationen. Förslaget går ut därpå, att det skall ställas ett anslag på 70 000 kronor till förfogande för en provisorisk utbyggnad av konsulentorganisationen, framför allt inom de större städerna, som äro hårt utsatta. Vidare föreslås ett anslag på 10 000 kronor till vissa omkostnader för denna utbyggda konsulentorganisation.

Nu har det såsom förut nämnts väckts tvenne motioner. Den ena motionen har väckts av herr Edenman m. fl. I denna motion yrkas bifall till fångvårdsstyrelsens förslag i den del som går ut på en utbyggnad av konsulentorganisationen, men det yrkas avslag på den del av förslaget, som innefattar en ökning av arvodet till övervakare. I en annan motion, avgiven av herr Wiklund i Stockholm m. fl., yrkas bifall till fångvårdsstyrelsens alternativa förslag i dess helhet.

Majoriteten i utskottet har anslutit sig till departementschefens förslag och i överensstämmelse därmed yrkat avslag på de väckta motionerna.

Det är alldeles tydligt att här kunna anföras starka skäl såväl för reservanternas och motionärernas linje, som för utskottsmajoritetens förslag. Men nu ligger ju ändå frågan till på det sättet, att det förslag som departementschefen har framlagt är i stort sett detsamma

som riksdagen hemställde om förra året. Herr Wiklund nämnde visserligen i sitt anförande nyss, att han blivit något förvånad när han tagit del av utskottets förslag, därför att det förslag som nu föreligger icke stode i överensstämmelse med det uttalande som gjordes förra året. Men jag tror ändå, att det förslag som nu föreligger står i ganska god överensstämmelse med det uttalande som gjordes förra året. Ty då hemställdes det om att det skulle undersökas, dels huruvida icke den frivilliga övervakningen kunde utbyggas och dels huruvida icke arvodet i någon mån borde ökas för dessa frivilliga övervakare. Härjämte sades det ifrån, att om en sådan organisation kan skapas, så bör det medföra en mindre utbyggnad av konsulentorganisationen.

Nu har departementschefen föreslagit en ökning av arvodet för övervakarna och en provisorisk utbyggnad av konsulentorganisationen. Men han säger samtidigt, att denna organisation bör utbyggas etappvis. Han anser det förslag som föreligger vid årets riksdag vara den första etappen på denna utbyggnad. Om det visar sig, att den utbyggnad som organisationen genom ett bifall till detta förslag erhåller icke är tillräcklig, får man väl ntgå ifrån att departementschefen ett annat år kommer med förslag om utbyggnad i en andra etapp o. s. v. till dess vi få den organisation som kan vara lämpligast på detta område.

Jag har för övrigt den uppfattningen, att en utbyggnad av den frivilliga övervakningsverksamheten skulle vara det mest effektiva sättet att bringa hjälp och stöd åt dessa villkorligt dömda och villkorligt frigivna.

Jag vill i detta sammanhang hänvisa till ett uttalande som har gjorts av Föreningen Sveriges stadsdomare. Denna förening säger bland annat, att erfarenheten visat, att i övervägande antalet fall, där lekmän åtagit sig övervakningar såsom förtroendeuppdrag, det ge-

nomsnittliga resultatet blivit bättre än i fråga om tjänstemannaövervakningarna. Det vore enligt föreningens mening angeläget, att nämndemännen vid rådhusrätterna, vilka ej sällan erbjuda sig såsom övervakare, i största möjliga utsträckning utnyttjades.

Man kan väl ändå våga säga, att Föreningen Sveriges stadsdomare ganska väl känner till de förhållanden som råda på detta område.

När herr Johansson i Mysinge yrkade bifall till herr Edemans motion, som går ut på att konsulentorganisationen skall utbyggas men att arvodet till övervakarna ej skall ökas, så kan man ju göra sig den frågan: Hur skulle detta uppfattas av alla dem som ha åtagit sig uppdrag som frivilliga övervakare i skilda delar av landet? Herr Johansson i Mysinge nämnde visserligen, att denna ökning av arvodet till de frivilliga övervakarna är så liten, att den icke kommer att ha någon betydelse. Men man får väl ändå betänka, att här har departementschefen framlagt ett förslag, som i någon mån skall öka arvodet för dessa övervakare. Ökningen är visserligen obetydlig, framför allt på grund av det finansiella läget men även, förmodar jag, med hänsyn till att övervakarna äro så många, att en kraftigare ökning av deras arvode skulle erfordra ett ganska stort anslagsbelopp. Nu har departementschefen ändå visat sin goda vilja och uppskattning av dessa övervakares verksamhet. Hur tro ni då att de skulle uppfatta det, om riksdagen beslöte att avslå det förslag som departementschefen har framlagt? Icke kommer det att bli lättare att skaffa övervakare, om riksdagens beslut skulle gå i den riktningen!

Om jag ej missuppfattade herr Boman så nämnde han, att alla myndigheter som yttrat sig över den föreslagna utbyggnaden av konsulentorganisationen hade tillstyrkt detta förslag. Han kanske icke riktigt sade de orden; jag ber i så fall om ursäkt, men jag uppfattade

Skyddskonsulentorganisationen.

det så. Men det är icke riktigt på det sättet. Om vi se på s. 57 i propositionen förekommer där bland annat följande: »I huvudsak avstyrkande yttranden föreligga beträffande förslaget till utvidgning av skyddskonsulentorganisationen från länsstyrelserna i Malmöhus och Värmlands län, föreningen Sveriges landsfiskaler, Sveriges advokatsamfund, ordföranden i anstaltsnämnden vid fångvårdsanstalten å Hall och styresmannen vid fångvårdsanstalten i Malmö.» — »Några myndigheter ha uttalat farhågor för att en ytterligare utvidgning av konsulentorganisationen skulle kunna leda till en byråkrativering av skyddsarbetet.»

Nu nämnde herr Wiklund i Stockholm, att många av de villkorligt dömda och de villkorligt frigivna återfalla i brott på grund av bristande övervakning. Jag vill ifrågasätta, om herr Wiklund i Stockholm kan bevisa att så har varit fallet. När avdelningen i statsutskottet har behandlat denna fråga har den såväl förra året som innevarande år haft intim kontakt med representanter för fångvårdsstyrelsen. I avdelningen har man varit särskilt angelägen att från fångvårdsstyrelsen få uppgift huruvida det på något sätt kunnat klarläggas, att en del av detta klientel har återfallit i brott på grund därav att övervakningen ej varit tillfredsställande. Det har både förra året och innevarande år svarats, att något sådant kan man icke påvisa. Men det verkar som om herr Wiklund i Stockholm kunde påvisa detta. Jag tror för min del att det är omöjligt att framlägga hevis för detta tal om att en del av detta klientel har återfallit i brott på grund av mindre lämplig övervakning.

Herr talman! Vi ha efter moget övervägande och mycket noggrann prövning inom statsutskottets avdelning kommit till det resultatet, att det är lämpligast att för närvarande ansluta sig till det förslag som departementschefen har framlagt. Detta förslag inne-

Skyddskonsulentorganisationen.

bär, som jag förut sade, ett ökat arvode till övervakare. Anslagsökningen till skyddskonsulentorganisationen möjliggör tillsättandet av sex skyddskonsulenter, som ej få ordinarie eller extraordinarie anställning men som kunna sättas in just på de områden, där skyddskonsulenternas arbete i första hand behöves. Om det ej visar sig lämpligt att anställa skyddskonsulenter för anslagsökningens hela belopp, 70 000 kronor för avlöningar, kan man anställa fyra skyddskonsulenter och tre skrivbiträden osv. Detta är möjligt enligt det förslag som departementschefen lagt fram. Och om det, såsom jag förut sade, skulle visa sig att denna etapp ej är tillräcklig, så får väl departementschefen komma igen ett annat år med förslag om en ytterligare utbyggnad av denna verksamhet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BOMAN i Kieryd (kort genmäle): Herr talman! När jag refererade till remissinstanserna sade jag, att de flesta av deras yttranden hade gått i positiv riktning. Jag skall icke upprepa alla de remissinstanser som ha åberopats, utan jag hänvisar till propositionen.

När herr Mårtensson ville göra gällande att vad departementschefen föreslagit just är vad riksdagen anhöll om i fjol, så är väl detta en sanning med modifieringar. Om jag icke läst departementschefens yttrande alldeles fel så säger departementschefen hela tiden i sin motivering, att han för innevarande års riksdag helst skulle ha lagt fram fängvårdsstyrelsens alternativa förslag. Men så kommer han till detta yttrande, som jag nämnt tidigare, där han säger: »I rådande svåra statsfinansiella läge är jag emellertid förhindrad att framlägga förslag om inrättande av nya fasta tjänster.»

Här är den springande punkten. Härom tvista vi kanske delvis. Men jag

tror att de flesta instanserna äro ense om att det väsentliga är att bygga ut konsulentorganisationen för att på den vägen få kontakt med domstolar och övervakare. Vi komma icke ifrån att den springande punkten är kostnadsfrågan. Jag har icke velat vara med om att skära bort det arvode, som departementschefen föreslagit till hjälp och förbättring för övervakarna. Följaktligen innebär den linje jag företrätt inom avdelningen och utskottet, att en ökning av kostnaderna är ofrånkomlig, om vi skola föra fram det av departementschefen förordade förslaget, dvs. fängvårdsstyrelsens alternativa förslag.

När man sedan talar om kostnadsfrågan får väl den ses i ett större sammanhang. Vi måste göra klart för oss att varje människa på anstalt kostar samhället relativt mycket pengar, och varje ny individ, som tages in på anstalt, kommer att öka kostnaderna för samhället i form av mera personal och flera anstalter. Jag har den bestämda uppfattningen, att man kommer till ett bättre sakernas tillstånd genom en ökad organisation.

Jag har, som jag sade i utskottsavdelningen och i utskottet, en mycket stor respekt för finansministerns intresse att hålla nere utgifterna och att icke tillskapa nya tjänster. Men man måste väl ändå sätta problemen litet i relation till varandra. Vi komma på en annan punkt i ett statsutskottets utlåtande att bevilja 400 000 kronor för att täcka förlusterna på Lingiaden och Sportexpon. Jag skall icke säga någonting om detta i och för sig. Men när jag sätter de ifrågavarande anslagen i relation till varandra, anser jag att det anslag som vi nu behandla är ur samhällelig synpunkt betydligt värdefullare.

Herr WIKLUND i Stockholm (kort genmäle): Herr talman! Herr Mårtensson sade, att avstyrkande yttranden avgivits av en rad myndigheter. Han cite-

Skyddskonsulentorganisationen.

rade dem och hänvisade till s. 57 i statsverkspropositionen, andra huvudtiteln. Men dessa avstyrkanden avsågo fångvårdsstyrelsens ursprungliga förslag, icke det alternativa förslaget, och gällde alltså en fråga, som vi icke nu resonera om. Det ursprungliga förslaget ha vi ju inte uppe till behandling nu.

Jag talade, liksom herr Mårtensson också gjorde, till förmån för de frivilliga övervakarna. Jag tror att de verkligen kunna göra en mycket större och bättre insats än vad de göra nu, men det fordras för detta stöd av någon specialist, som kan ge dem bistånd i besvärliga lägen. Övervakarna behöva handledning, och det är därför jag anser det nödvändigt att bygga ut skyddskonsulentorganisationen.

Nu säger herr Mårtensson, att stadsdomarna ha ansett det inte vara någonting att invända emot de frivilliga övervakarnas verksamhet; de klara uppgiften bra. Men hur är det med justitieombudsmannens berättelse till riksdagen i detta avseende? Vi hade den uppe här i kammaren i förra veckan. Det är ju en ganska bister kritik, som justitieombudsmannen levererar gentemot verksamheten med frivilliga övervakare. Jag tror den är befogad i långa stycken.

Herr Mårtensson frågade mig direkt, om jag kunde bevisa att återfall sker bland de villkorligt dömda och villkorligt frigivna bara därför att övervakningsverksamheten är så dåligt ordnad som den är nu. Jag har inte utredningsapparaten i min hand, och jag kan därför inte göra det, men så mycket kan jag säga att jag har genom att vara nämndeman i Stockholms rådhusrätts ungdomsrotel och som ledamot av anstaltsnämnden på säkerhetsanstalten Hall vissa möjligheter att iakttaga detta. Jag har det bestämda intrycket, att en hel del av dem som återfalla i brott och som vi få inför domstol på nytt eller skulle vi kunnat klara ganska bra om

vi haft en effektivare öppen vård av dem. Det är mitt personliga intryck. Jag kan inte komma ifrån att det förhåller sig på detta sätt, så långt min erfarenhet sträcker sig. Jag är övertygad om att det finns ledamöter av kammaren, som själva ha erfarenhet på samma sätt som jag både som nämndemän och kanske även som tillsynsmän och övervakare. Det vore underligt, om man inte gjort liknande erfarenheter på andra håll i landet.

Herr JOHANSSON i Mysinge (kort genmäle): Herr talman! Herr Mårtensson frågade, hur det skulle uppfattas av övervakarna ute i landet, om vi nu skulle gå emot Kungl. Maj:ts förslag om ökat arvode åt dem. Jag kan försäkra herr Mårtensson, att jag är lika ledsen som han över att icke kunna biträda detta högst önskvärda förslag, men då jag velat vara lojal emot Kungl. Maj:t i fråga om begränsningen av statsutgifterna har jag fått lov att avväga, vilket som varit klokast, att lägga ökningen på den centrala skyddsorganisationen eller på övervakarna. Jag gav i mitt tidigare anförande uttryck åt den meningen, att när det gäller övervakarna tror jag inte att någon av ekonomiska motiv ätar sig en sådan sak. Tvärtom göra de det av ideella och andra högre bevekelsegrunder. Det råder brist på konsulenter och brist på möjlighet till stöd åt övervakarna i deras arbete. Ur den synpunkten får man bedöma den avvägningsfråga, som det här gäller. Det är dessa motiv, som varit vägledande för mig i mitt ställningstagande här i kammaren. Jag tror nämligen att vi göra övervakarna den största tjänsten genom att ge dem den hjälp och det stöd de behöva ifrån denna centrala organisation, men jag medger gärna, att det varit en oerhört svår avvägningsfråga.

Herr Wiklund sade, att jag anförat felaktiga siffror beträffande villkorligt

Skyddskonsulentorganisationen.

dömda och villkorligt frigivna. Det är 10 000 och inte 9 000. Därom vill jag naturligtvis inte tvista. Jag har tagit mina siffror ur propositionen. De äro sedan 1947 och kunna naturligtvis ha väsentligt ökats sedan dess. Dessutom förstod jag inte herr Wiklunds kritik emot mig för att jag skulle av sparsamhetsskäl gått emot en utökning av konsulentorganisationen. Jag har tvärtom gått in för denna i både reservationen och det yttrande jag hållit här i kammaren. Där äro vi alltså på precis samma linje.

Herr EDENMAN: Herr talman! Det är en ganska lätt uppgift att fortsätta att citera alla de myndigheter och organisationer, som ha vittnat om nödvändigheten av att göra en snabb utbyggnad av konsulentorganisationen. Efter den debatt som förts här i dag skall jag inte göra det. Jag skall inte heller citera de betydligt mera beklämmande vittnesbörd, som justitieombudsmannen sammanfattade på följande sätt: »Den viktigaste förutsättningen för en kriminalvård i frihet, som man genom den kvalificerade villkorliga domen avsåg att möjliggöra, nämligen en effektivt fungerande organisation för skyddsarbetet, saknas sålunda.» Jag utgår nämligen ifrån att vi i stort sett äro eniga om dessa allmänna ting. Vi skilja oss åt när den kalla ekonomiska verkligheten pockar på gehör.

Jag är för min del fullkomligt övertygad om att riksdagen i år liksom i fjol i sin anslagsbevillning måste taga den största hänsyn till de statsfinansiella synpunkterna. Som herr Johansson i Mysinge framhöll, innebär den av mig m. fl. framlagda motionen icke någon kostnadsökning. Jag vill också deklarerera, att jag icke kommer att stödja den av herr Wiklund och övriga folkpartister rekommenderade linje, som skulle innebära en anslagsökning på 320 000 kronor.

Med denna utgångspunkt skulle jag haft betydligt lättare att förstå departementschefen och utskottet, om de i sin motivering hade gått på en renodlat ekonomisk linje i stället för att som nu försöka argumentera som om även den föreliggande avvägningen i departementschefsförslaget skulle vara den lämpligaste och ändamålsenligaste. När departementschefen har lagt de nya pengarna — om uttrycket tillåtes — på övervakarna i stället för på skyddskonsulentorganisationen, måste det såvitt jag kan förstå ha berott på att han anser att det statsfinansiella läget kräver den största återhållsamhet i fråga om inrättandet av nya tjänster. Det är onekligen ett argument som är starkt såsom ett ekonomiskt argument. Jag skulle ha böjt mig för detta, om den anslagsökning, som här blivit nödvändig — alltså anslagsökningen till övervakarna — hade haft en mera tillfällig natur, om det varit ett driftsanslag eller något sådant. Faktum är ju emellertid att även det är en utgift som är bindande, i varje fall så moraliskt bindande att man inte kan räkna med att i en kommande budget laborera med den summan. Dessutom är det ju meningen att förr eller senare fortsätta utbyggnaden av organisationen. Det är därför jag anser att argumentet om de fasta tjänsterna inte i detta fall har samma slagkraft som tidigare.

Sedan till sist några ytterligare skäl för den linje, som här rekommenderats av reservanterna. Departementschefen säger att det är nödvändigt att öka arvodena till de frivilliga övervakarna för att stimulera intresset. Det är på den punkten jag inte kan följa honom. Det är självklart att det finns starka skälighetssynpunkter för en arvodeshöjning; det ha alla intygat. Det är säkerligen så att 8 respektive 2 kronor i många fall inte täcka ens utgifterna i samband med de frivilliga övervakarnas verksamhet. Men jag frågar: Kan man få ytterligare lämpliga krafter för denna verksamhet, om man höjer arvodet från

Skyddskonsulentorganisationen.

8 till 10 kronor, resp. från 2 till 5 kronor?

Till herr Mårtensson vill jag säga, att det gäller ju inte att öka extrainkomsterna för de tjänstemän som ha tiotals, ja ibland hundratals fall av övervakning, utan idealet som man bör sträva efter är ju att vanliga lekmän, ofta kamrater till de villkorligt dömda, folk i alla samhällsskikt, av ideellt intresse skola åtaga sig en sådan uppgift i ett begränsat antal fall. Herr Mårtensson säger: Hur skulle man reagera bland övervakarna, om man märker att riksdagen inte vill gå med på denna arvodeshöjning? Jag vill ställa motfrågan: Om en person har ett antal övervakningsfall — ett par, tre stycken — är det någon som tror att en höjning på några kronor i månaden för honom är väsentlig eller att arvodet över huvud taget har betytt något, då han åtog sig denna ytterst viktiga uppgift? Jag har också varit i kontakt med en hel del människor, som ha erfarenhet från denna frivilliga övervakning. Jag har av samtliga fått det vittnesbördet, att man är mera hjälpt av att ha en skyddskonsulent inom räckhåll än av att få ytterligare 2, 4 eller 6 kronor i månaden i arvode.

När det sedan gäller vem som skall skaffa de nya övervakarna är det självklart, att får man bara pengar till övervakningsorganisationen, så finns det inga tjänstemän, inga krafter att avdela för denna speciella uppgift, alltså värningsuppgiften. Det har här tidigare i debatten pekats på att vi ha 10 000 aktuella skyddsfall och 13 skyddskonsulenter. I mitt eget län, Uppsala län, ha vi en halv skyddskonsulent. Samme man skall svara för både Uppsala och Stockholms län. En konsulent skall svara för hela Skåne och Blekinge. Var och en förstår, att någon hjälp kan han inte gärna lämna till de övervakare, som äro utplanterade överallt i vårt samhälle.

Utskottet har två synpunkter i sin argumentering, som också herr Mårtensson starkt tryckte på. Den första är att

man vill en utbyggnad av organisationen i etapper. Men jag frågar: Är inte fångvårdsstyrelsens alternativa förslag, alltså förslag II, en etapp som knappast kan göras kortare? Sex skyddskonsulenter äro inte att förakta, inte heller 70 000 kronor, men det är dock inte mer än att det kan sättas in på de rent katastrofala punkterna för tillfällig arbetshjälp. Någon etapp i utbyggnaden kan det knappast vara. Den andra synpunkten är den, att ett senare ställningstagande till en utökning av den fasta organisationen borde grundas på viss erfarenhet rörande effekten av en personalförstärkning. Det är självklart, att om man är misstänksam över huvud taget mot en utbyggnad av tjänstemannaorganisationen på detta område, är det riktigt, men om man vill avvakta effekten av själva organisationen som sådan, så behöva vi knappast vänta längre. Den bristande effekten har visat sig fuller väl.

Det är med bland annat denna motivering, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till reservationen under punkt 36), och jag gör det under samma förutsättning som herr Johansson i Mysinge, nämligen att jag under punkt 37) kommer att stödja den av herr Grånebo m. fl. framlagda reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr MOESSON: Herr talman! När mitt förordnande som ledamot av interneringsnämnden 1950 går ut, har jag varit med i nämnden, först som suppleant för vännen Råstock och sedan som ledamot, mellan 15 och 20 år och har således erfarenhet av övervakning över villkorligt frigivna och villkorligt dömda. Det är med anledning därav som jag har tillåtit mig att begära ordet, fastän debatten har pågått länge.

När det gäller frågan om konsulenter eller assistenter å ena sidan och övervakare eller tillsyningsmän, vad man

Skyddskonsulentorganisationen.

nu kallar dem, å den andra, beror allt på hurudana personer man får. Jag har erfarenhet — jag vågar säga det — av att vi fått avlönade tjänstemän, som säkerligen ha blivit tillsatta efter bästa förstånd men som sakna något av det väsentliga för uppgiften. Å andra sidan har jag en hel mängd exempel på sådana som frivilligt och mot det lilla arvode som utgått tjänstgjort såsom övervakare och tillsyningsmän och därvid utfört ett sådant arbete, att jag inte vet hur samhället skulle kunnat klara sig utan dessa krafter. Så värdefullt har deras arbete visat sig vara, sådant intresse ha de lagt i dagen, ofta med stora personliga och ekonomiska uppoffringar, när det gällt att tillrättaföra de personer, som de tagit om hand. Skulle jag nödgas svara på frågan, vilken grupp av dessa två kategorier som jag anser vara lättast att umbära i samhället, så skulle jag svara: Låt oss längst behålla dessa som frivilligt åtaga sig denna samhällsgärning att vaka över och hjälpa olyckliga människor.

I riksdagen var jag en av dem som motionerade om att vi skulle få ett sådant övervakningssystem, innan vi ännu hade några skyddskonsulenter. Här bör det dock inte vara fråga om det ena eller det andra, utan vi behöva båda dessa grupper. I vart fall vill jag såsom min mening säga, att det skulle vara olyckligt om övervakarnas intresse eller deras antal minskades till förmån för konsulenterna. Konsulenternas antal är litet, men de ha en viktig uppgift — att handleda, råda och hjälpa. Jag kommer därför att rösta för den reservation, som herr Boman i Kieryd talade för.

Jag kunde för min ringa del nöja mig med att rösta för propositionen, d. v. s. utskottets förslag, om det funnes skäl för den uppfattningen, att det till nästa år skulle bli lättare för justitieministern att få det som han i propositionen har sagt vara önskvärt. Men jag undrar om det är någon i statsutskottet som vågar garantera, att det nästa år blir lättare

för oss att kunna utöka denna organisation än vad det är i år. Fördenskull menar jag att det kan vara lika gott att genomföra ökningen i år, när vi ändå något så när kunna veta vad vi göra. Därför hemställer jag, herr talman, om bifall till den reservation, som avgivits av herr Gränebo m. fl.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG: Herr förste vice talman! Sedan utskottets ärade talesman herr Mårtensson i Uddevalla så utförligt och klart har framlagt de synpunkter, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts och utskottsmajoritetens ståndpunktstagande, kan jag fatta mig ganska kort. Eftersom det här gäller en så viktig fråga, tänkte jag emellertid med några ord motivera min ståndpunkt. om jag också i huvudsak blott kommer att understryka några av de synpunkter, som herr Mårtensson redan har framlagt. Jag får därigenom också tillfälle att belysa, hur vi inom regeringen ha sett på budgetarbetet i allmänhet.

Först vill jag deklarerat, att det knappast råder skiljaktiga meningar om att en effektivisering av skyddsarbetet och kriminalvården i frihet är en utomordentligt viktig angelägenhet, som ligger oss alla varmt om hjärtat. Jag, som har det närmaste ansvaret för denna del av regeringens arbete, måste naturligtvis känna dessa förpliktelser särskilt tungt.

I år har emellertid regeringen i sitt budgetarbete fått handla under kallare och knappare stjärnor än kanske någon gång tidigare. När vi i höstas påbörjade budgetarbetet och finansministern gjort ett överslag över de automatiska utgiftsstegringar som väntade och över de inkomster som kunde beräknas inflyta, om man inte ville i någon väsentlig mån höja skatterna utan snarare försöka ta bort någon liten del av den tunga skattebördan, då funno vi, att det egentligen inte fanns något ut-

Skyddskonsulentorganisationen.

rymme alls för ekonomiska förbättringar.

Under arbetets gång har emellertid en och annan fråga tvingat sig fram genom sin egen tyngd, och till dem hör frågan om det frivilliga skyddsarbetet. Vi ha visserligen inte tagit något stort och avgörande steg framåt därvidlag, men trots det utomordentligt svåra finansiella läget ha vi dock ansett oss kunna lägga fram ett förslag om en inte alldeles obetydlig förstärkning.

Jag vill ytterligare understryka, att denna sak måste ses i relation till många andra frågor. Det finns inte något departement eller någon gren av statsförvaltningen, där det inte lagts fram utomordentligt behjärtansvärda krav på anslagsökningar, som emellertid i regel måste strykas vid våra gemensamma överläggningar. Inom regeringen ha vi alla fått utgå ifrån att vi måste vara solidariskt ansvariga för landets ekonomi. Var och en av oss har sett sig tvungen att pruta på ting som ligga honom varmt om hjärtat. Ett av dessa fall är just detta, där vi visserligen ha föreslagit en förstärkning men, det vill jag deklarerera, inte alls så stor som jag starkt hade hoppats och önskat.

Emellertid ha vi som sagt föreslagit vissa förbättringar, och diskussionen härom har bland annat rört sig om vilket som är det bästa sättet att använda pengarna. Tyngdpunkten i regeringens och utskottets förslag ligger på de frivilliga övervakarnas arvoden. Nu är det ju alldeles klart för dem som ha tänkt igenom problemet, att vad vi först och främst måste komma fram till, är en effektivisering av det frivilliga övervakningsarbetet. Det är alldeles utslutet, att vi skulle kunna skapa en tjänstemannakår som skulle kunna övervaka eller effektivt leda övervakningen av 10 000 fall. Jag tycker knappast ens att detta skulle vara önskvärt — jag behöver inte närmare lägga ut hur jag ser på saken, ty jag kan in-

stämna i allt vad herr Mosesson, som har rik erfarenhet på detta område, nyss yttrade härom. Vad vi i första hand böra sträva efter, är att få tag på människor som av idealitet vilja ägna sig åt denna uppgift och som helst inte ha många fall var att övervaka. Det vore bra, om man kunde få många övervakare som var och en bara hade ett enda fall och som kände detta som en personlig angelägenhet. Jag har själv varit övervakare och vet hur mycket detta kan kräva av besvär och personligt engagemang, om jag också måste erkänna, att jag på grund av annat arbete inte gjorde så mycket som jag bort.

Även om man alltså lägger den väsentliga vikten vid det frivilliga övervakningsarbetet, kan man resa vissa invändningar mot det föreliggande förslaget, och de ha också blivit framförda. Man kan påpeka, att övervakarna måste ha stöd och hjälp av en tillräckligt stor fackutbildad kår. Detta är riktigt, och jag skall strax återkomma till den frågan.

Man kan vidare säga som herr Edenman, att det inte är mycket bevänt med den lilla ökning av arvodet, som här har föreslagits. Det ligger ganska mycket i den invändningen. Naturligtvis är det viktigaste att appellera till människornas idealitet. Vi ha tänkt söka få anknytning till de stora folkörelserna. Vi skola försöka vända oss till nykterhetsfolket och till religiösa sammanlutningar, till politiskt arbetande människor, till fackföreningar, idrottsfolk o. s. v. Vi vilja försöka få människor ur alla läger, som redan äro engagerade i socialt arbete, att bli intresserade för att vara övervakare. Deras drivkraft måste vara en ideell önskan att hjälpa till på en svår och utsatt post i den sociala kampen.

Det är alltså inte meningen, att den föreslagna ersättningen skall vara en betalning för arbetet. Det är inte genom att locka med höga arvoden, som man skall försöka få människor till detta

Skyddskonsulentorganisationen.

arbete. De flesta som bli övervakare äro dock säkerligen människor i knappa ekonomiska omständigheter, och med det arvode som nu utgår få de inte ens igen sina utgifter. Avsikten med den föreslagna höjningen av arvodet är endast den, att en person som på grund av idealitet och lust att hjälpa vill åtaga sig att bli övervakare skall veta, att han åtminstone inte ikläder sig några direkta utgifter. Jag tror därför att det belopp på något över 300 000 kronor som här föreslås är utomordentligt väl använda pengar, om det skapar en förutsättning för att få fram flera frivilliga övervakare.

En annan grupp som beröres av detta ärende är den fackutbildade statliga skyddskonsulentkåren, som bildar stommen i det frivilliga arbetet. Jag är fullt på det klara med att denna kår är för liten, och jag skulle gärna ha velat föreslå en ökning. Men för att få en fast hållpunkt i budgetarbetet ha alla departementen av sparsamhetsskäl fått ålägga sig den begränsningen att praktiskt taget icke i något fall medverka till inrättande av nya fasta tjänster. Jag kunde med bättre samvete gå med på detta beträffande skyddskonsulenterna — fastän det naturligtvis var ledsamt för mig — eftersom det finns två något uppmuntrande faktorer även på den punkten. Den ena är, att propositionen upptager ett eller om man så vill två anslag, för att provisoriskt hjälpa upp organisationen. Först är det ett anslag på 70 000 kronor för sådan personalförstärkning som kan ske utan inrättande av fasta tjänster och vidare ett anslag på 10 000 kronor som avser att täcka omkostnadsökningen i samband härmed. Dessa anslag innebära, att man utan att frångå en ledande princip för budgetarbetet ger ett handtag åt organisationen. Om riksdagen beviljar dessa anslag, blir det möjligt att på de mest utsatta posterna, framför allt i storstäderna, sätta in en låt vara provisorisk förstärkning av organisationen,

så att denna åtminstone nödtorftigt skall kunna hålla under provisoriet.

Därmed är jag inne på den andra faktorn. Såsom jag uttryckligen angivit i propositionen har jag endast framfört den föreslagna anordningen såsom ett provisorium. Den innebär, enligt mitt sätt att se på saken, ett första steg i den utbyggnad av organisationen, som jag hoppas skall bli fullföljd så snart som möjligt. Jag kan fortsätta min bikt med att säga, att jag hade önskat, att detta första steg tagits ut något längre, men jag, liksom alla mina kolleger i regeringen, har ansett mig skyldig att ålägga mig en sträng återhållsamhet.

Jag vill till slut understryka, att man i och för sig inte behöver sörja över att utbyggnaden sker i etapper. En successiv ökning av denna organisation i stället för en stor omedelbar utbyggnad av tjänstemannakåren är starkt sakligt grundad. Och det är som sagt min varma förhoppning, att det inte skall dröja länge, förrän vi kunna ta ett nytt steg på detta område.

Herr LINDBERG: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av diskussionen om övervakarna, men jag kanske kommer att säga ett par ord vid sidan om detta ämne.

Det har här påståtts, att den föreslagna höjningen av ersättningen till övervakarna skulle vara något slags undergörande medel för att åstadkomma en bättre och större övervakarkår, men jag tycker det är att tillskriva 2 respektive 3 kronor alltför stor betydelse. Jag tror inte det finns någon bland de frivilliga övervakarna som åtar sig sitt uppdrag bara på grund av den ersättning som utgår eller skulle komma att utgå därest ersättningen höjdes. Jag har själv varit övervakare vid ett par tillfällen, och jag har inte någon gång när jag åtagit mig ett sådant uppdrag tänkt på att arvodet skulle vara en ersättning för arbetet med över-

Skyddskonsulentorganisationen.

vakningen. Om det vore så, skulle naturligtvis en fackföreningsman reagera alldeles särskilt starkt. Dess bättre är det i stället så, att övervakarna åtagit sig arbetet av intresse för själva saken.

Det måste givetvis hälsas med stor tillfredsställelse om övervakarna kunna få hjälp och stöd i sitt arbete. Deras uppgift är ytterst grannliga och varierar från fall till fall. De personer som skola övervakas äro ju inte stöpta i samma form, även om de råkat bli dömda av samma domstol eller varit intagna på samma korrigeringsanstalt. De äro helt olika, och de måste också behandlas olika, om de över huvud taget skall bli något resultat. Övervakarnas arbetsuppgifter variera naturligtvis också i alldeles särskilt hög grad. En del av klienterna förorsakar inga besvärligheter eller bekymmer medan andra av raka motsatt karaktär kräva mycket arbete.

Nu är det ju tyvärr så, att övervakarkåren inte räcker till på långa vägar, och en del måste därför åtaga sig ända upp till ett 30-tal övervakningsfall per månad. Det finns ingen som helst möjlighet för en övervakare att klara 30 fall effektivt, och här ligger en stor brist i själva organisationen. Det måste till någon upplysning eller agitation som ju också statsrådet signalerar för att minska antalet klienter på varje övervakare. Det kan nämligen inte vara bra att alltför många äro samlade under en övervakare, och de fast anställda tjänstemän, som måste få många att övervaka, komma därför till ett sämre resultat i sitt arbete än de, som bara ha en eller två att sköta om.

Man skall således inte klandra de fast anställda tjänstemännen för att de, som jag tror det sades här, i vissa avseenden inte äro tillräckligt utrustade för att sköta sin uppgift. Det är inte därpå felet beror utan på att de få för många att sköta om och att de därför inte hinna göra den individuella un-

dersökning, som är absolut nödvändig om resultatet skall bli bra.

Jag tycker att man i detta sammanhang också bör säga ett par ord om den svenska allmänheten. Vi har ju alltid varit överens om, och äro det fortfarande så vitt jag kan förstå, att vår humana fångvård är utmärkt, men hur är det med allmänheten ute i landet? Reser man inte på många håll krav på en strängare behandling av de människor, som av en eller annan anledning ha råkat i konflikt med samhällets lagar och förordningar? Jo, det gör man, och man gör det ganska kraftigt. Man reagerar starkt i de enskilda, kanske relativt små fallen. Vore det inte bättre att allmänheten ställde om sitt betraktelsesätt gentemot de människor, som ha råkat i olycka, och försökte hjälpa individerna till rätta i stället för att stjälpa dem? Hur är det inte med dem som äro utskrivna från anstalter, kanske utan övervakning? När man fått reda på att de ha begått ett brott av något slag, skola de icke anställas. Kamraterna i arbetslagen vilja inte gärna ha någonting med dem att göra. Den som har begått en förseelse skall straffas även efter det att samhället vidtagit sina åtgärder mot honom. Det blir på det sättet en dubbel bestraffning, och det är en orsak till att så många återfalla i brott. De återfalla därför att de inte ha stora möjligheter att klara sig. Man förstår också en hel del av dessa människor som få mottaga stödord och klander för vad de ha varit och vad de ha gjort. Så småningom ledsna de på den ena arbetsplatsen efter den andra och återvända till de brottsliga handlingarna.

Det vore bättre om allmänheten ville reagera på rakt motsatt sätt och försöka hjälpa dessa människor till rätta, de som nu kunna hjälpas — en del är det naturligtvis omöjligt att hjälpa, men många kunna förmås vända till bättre levnadssätt. Man borde hjälpas

Skyddskonsulentorganisationen.

åt för att göra dem till bättre människor i stället för att göra vad man kan för att stjälpa dem. Vi veta t. ex., att det ofta är en mottagningskommitté vid stationen när någon som varit intagen på alkoholistanstalt kommer hem. Det första man gör är att bjuda honom på sprit, och när han fått den spriten kan han råka fast för en ny sejour vid vid alkoholistanstalten eller kanske göra sig skyldig till brott och få ett annat slags straff. Om vi var och en försöka agitera upp motsatt stämning hos våra medmänniskor gentemot dem som råkat illa ut, bör det så småningom vara möjligt att klara denna sak utan alltför stora kostnader för fångvården.

Det har här diskuterats om de anslag som skulle lämnas till denna del av verksamheten. Jag vill säga, att det är ett starkt önskemål att skyddskonsulentorganisationen ökas ut, men jag tror det är skäl att fara varligt fram på det området lika väl som på många andra. De åtgärder som nu försöksvis skola vidtagas tror jag äro tillräckliga för ögonblicket. Man kan inte göra om allt detta i en handvändning för att få systemet hundraprocentigt bra. De människor som skola ha hand om arbetet måste prövas och skolas för sina uppgifter, och ju större antalet är av dem man anställer på en gång, ju svårare blir det att nå bästa möjliga resultat. Vi få komma ihåg att det är nödvändigt att tillse — och det gäller väl på många andra områden — att de belopp, som anslås till denna verksamhet, användas på sådant sätt att det blir effektivast möjliga resultat. Det kan ju inte vara någon mening med att anslå så litet medel att detta effektiva resultat inte kan uppnås, liksom det inte är någon mening med att bevilja anslag, som gå utöver vad man nödvändigtvis behöver. Det är många andra verksamhetsgrenar inom fångvården och på andra områden, som också behöva anslag och där man säkerligen skulle med stor tillfredsställelse i år

liksom annars taga emot ett belopp av 300 000 kronor.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MÅRTENSSON i Uddevalla: Herr talman! Jag ber att på det livligaste få instämna i de synpunkter, som herr Lindberg här framförde. Framför allt gäller detta önskemålet att vi skola taga bättre hand om dem, som släppas ut från olika anstalter. Men detta är vad man kan kalla en upplysningsfråga. Är det så, att de som slupit ut från anstalter böra visas större välvilja och tillmötesgående och på annat sätt erhålla hjälp, måste det vara våra fackliga och ideella organisationer som gå i spetsen.

Jag skall vidare bara göra ett par korta repliker. Herr Boman nämnde att departementschefen gärna velat ansluta sig till det alternativa förslag, som utarbetats av fångvårdsstyrelsen, men att han med hänsyn till det finansiella läget inte har kunnat taga steget fullt ut. Ja, jag känner inte till om departementschefen varit beredd att helt ansluta sig till fångvårdsstyrelsens förslag, men jag får säga att jag för min personliga del inte skulle ha haft så synnerligen stort intresse för att helt biträda detta förslag. Från alla, som ha yttrat sig i denna debatt, har det gjorts gällande att vad vi i första hand behöva är konsulenter, som hjälpa till med att vägleda de frivilliga övervakarna. Men då förefaller det egendomligt med detta förslag, som går ut på tillsättande av sex nya konsulenter men icke mindre än tjugo skriv- och kanslibiträden. Jag vill inte på något sätt göra gällande, att skrivbiträdena skulle vara obehövlige. Men jag har den uppfattningen att man på detta område liksom på en del andra bör försöka begränsa skrivgöromålen i något större utsträckning. Om fångvårdsstyrelsens förslag nu varit aktuellt i sin helhet, hade jag nog därför hellre gått på den linjen att utöka an-

Skyddskonsulentorganisationen.

talet konsulenter och i stället minska något på skrivpersonalen.

Herr Wiklund i Stockholm framhöll att mitt citat ur propositionen s. 57 angående avstyrkande yttranden från en del myndigheter gällde det första förslaget till utbyggnad av konsulentorganisationen. Ja, det är alldeles riktigt. Men det sägs så här: »I huvudsak avstyrkande yttranden föreliggande beträffande förslaget till utvidgning av skyddskonsulentorganisationen» från vissa uppräknade myndigheter. Det får man väl ändå tolka så, att de ej anse det lämpligt med någon nämnvärd utbyggnad av konsulentorganisationen. I nästa stycke, herr Wiklund, talas om »de remissorgan som uttalat sig för en mera begränsad konsulentorganisation». Jag har ej haft tillfälle att taga del av dessa olika yttranden, men jag tror att jag rätt tolkat utdragen i propositionen.

Så nämnde herr Wiklund något om att ingen kan kontrollera hur många som eventuellt återfalla i brott på grund av för svag övervakning. Det är sant att ingen kan kontrollera detta, och därför anser jag det bättre att inte använda sådana uttryck i debatten som herr Wiklund gjorde i sitt första anförande.

Herr Johansson i Mysinge gjorde gällande, att de frivilliga övervakarna inte skulle bli misräknade i alltför stor utsträckning, om departementschefens förslag om ökade arvoden avsloges av riksdagen. Även andra talare, som herrar Lindberg och Edenman, voro inne på den frågan. Det är sant att de ökade arvoden äro mycket begränsade. Men om vi jämföra dem med de arvoden som nu utgå, måste man säga att det är en väsentlig ökning. Beträffande den första månaden är det en ökning från 8 kronor till 10 kronor. Det är dock en ökning med 25 procent. För övriga månader är det en ökning från 2 kronor till 5 kronor, alltså mer än en fördubbling av arvodet. Om det varit svårt att

få lämpliga övervakare tidigare, är jag säker om att det inte blir lättare, nu när departementschefen visat en viss välvilja mot dem och riksdagen då inte vill vara med om att tillmötesgå denna välvilja.

Så säga herrar Johansson i Mysinge och Edenman, att vad övervakarna i första hand behöva är hjälp från konsulenterna. Men förhåller det sig ändå inte så, att flertalet av de övervakade äro i regel mycket hyggliga ungdomar, som i tillfälligt övermod begått ett brott och fått en villkorlig dom på sig? Jag är säker på att flertalet av detta klientel sköter sig mycket tillfredsställande. Övervakarna kunna kontrollera dem och ha hand om dem utan att behöva alltför starkt stöd från konsulenterna.

Herr Edenman nämnde att departementschefen fördelat anslaget ensidigt, i det han lagt det endast på övervakarna. Men han har ju dock fördelat anslaget på såväl övervakarna som konsulentorganisationen. Vi få väl ändå inte helt och hållet bortse ifrån att det föreslås ett anslag på 70 000 kronor och som möjliggör tillsättandet av sex nya konsulenter. Detta måtte väl ändå vara av viss betydelse för denna organisation.

Herr Mosesson förklarade att vi behöva både det ena och det andra. Ja, det är så sant som det är sagt, herr Mosesson. Men vi befinna oss ju i den situationen att vi inte kunna få allt vad vi önska, och därför få vi taga vad vi kunna få. Jag tror att departementschefen sträckt sig så långt som är möjligt för närvarande, och därför tror jag också att det är klokast om andra kammaren följer första kammaren och bifaller utskottets förslag.

Herr PETERSON i Degerfors: Herr talman! Praktiskt taget allt som går att säga i denna fråga torde nu vara sagt. Vad som emellertid föranledde mig att begära ordet var herr Edenmans fråga,

Skyddskonsulentorganisationen.

om någon människa trodde att den lilla arvodeshöjning som här föreslås skulle på något sätt göra det lättare att skaffa frivilliga övervakare. Ja, det är ju den saken vi tvista om. Vad vi inte tvista om, det är att övervakarna äro det primära på detta område. Och då kan man ju ställa en motfråga: Är det någon människa, som tror att ett avslag på Kungl. Maj:ts förslag om arvodeshöjning och ett genomförande i stället av en utökning av konsulentorganisationen skulle göra det lättare att skaffa dessa frivilliga övervakare? Jag kan svara genom att hänvisa till vad herr Mosesson anförde. Han säger visserligen att han kommer att rösta för det förslag som löser hela problemet, men om vi inte kunna få allt vad vi önska, föredrar han att följa Kungl. Maj:ts förslag. Det är precis så som vi ha sett på saken inom utskottsmajoriteten. När man inte kan lösa hela frågan, bör man taga det som man anser viktigast. I den synpunkten har ju också herr Lindberg instämt.

I övrigt måste jag säga att det nog blir litet underlig kronologisk ordning, om man följer reservanterna. Departementschefen har, som herr Mårtensson i Uddevalla nämnde i sitt första anförande, följt de riktlinjer som riksdagen godtog förra året. Man utgick från att man för att om möjligt kunna begränsa topporganisationen skulle i första hand utbygga de frivilliga krafterna. Nu har departementschefen följt den linjen och han har också i sitt anförande pekat på att man kan räkna med bidrag eller hjälp från fackorganisationer, religiösa organisationer, nykterhetssammanslutningar, arbetsledare o. s. v. Det är den vägen han anser vara den bäst framkomliga. Sedan kan man ju successivt, allt eftersom utvecklingen påkallar det, bygga ut topporganisationen till lämpliga dimensioner.

Herr Edenmans motion går emellertid ut på att man skall så att säga taga det andra steget först, det vill säga först

bygga ut topporganisationen. Detta innebär avslag på Kungl. Maj:ts förslag och disposition av hela anslaget för konsulentorganisationen. Jag erkänner att det finns mycket starka skäl för den linjen. Men det finns lika starka skäl för den andra linjen. Om reservationen skulle bifallas, betyder det en utökning av personalen med 36 befattningshavare i olika ställningar. Det är möjligt att vi inte komma ifrån detta. Men är det inte bättre att gå den andra vägen och taga de frivilliga krafterna först? Sedan få vi bygga ut topporganisationen i den mån vi bli övertygade om att det är nödvändigt.

Man måste också, såsom förut påpekats, taga hänsyn till de psykologiska faktorerna. Hur kommer det att verka rent psykologiskt, om man nu avslår det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget om arvodeshöjning för de frivilliga övervakarna?

Ja, herr talman, det är ju alltid så att man vid arbetet på en byggnad lägger grunden först. Om vi följa reservanternas linje blir det raka motsatsen; man gör taket först och börjar sedan med grunden. Jag tror att vi i det läge vari vi befinna oss göra klokast i att följa Kungl. Maj:ts förslag, och jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr EDENMAN (kort gemmäle): Herr talman! Jag vill framhålla att här just är fråga om att lägga grunden, grunden för en reform beträffande den frivilliga övervakningen. Huvudtanken i den motion jag jämte andra ledamöter väckt är, att man måste försöka få fram dessa frivilliga övervakare. Det är självklart att många av de människor, som äro frivilliga övervakare, skulle behöva en skäligen ersättning för sitt arbete. Men det är inte det vi ha diskuterat, utan det är just, som herr Mosesson säger, frågan hur man skall kunna få fram och behålla människor, som frivilligt åtaga

Skyddskonsulentorganisationen.

sig uppgiften. Men hur går det om det inte finns någon organisation, om det inte finns några människor som äro på jakt efter dessa frivilliga krafter? Då vi inte kunna — det är tydligen alla överens om — annonsera om att arvodet är ökat till de frivilliga övervakarna, äro vi fortfarande beroende av att det finns en tjänstemannastab, som i de svenska bygderna kan plocka fram folk, som tar hand om de 10 000 fall det här gäller.

Jag kan inte förstå att reservationen och den av mig m. fl. väckta motionen skulle börja bygga något tak, utan det är sannerligen fråga om att börja bygga grunden.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Detta är ju det första tillfälle vi ha vid detta års riksdag att diskutera en situation, där starka krafter försöka att väsentligt höja anslag i statsverkspropositionen och öka antalet statstjänstemän. Det är därför kanske inte så märkligt, om jag som bär ansvaret för statsverkspropositionen vill säga ett par ord i denna sak.

Statsverkspropositionen är ju njuigg, har man sagt — där finns inte mycket av anslagshöjningar. De flesta ha ansett att detta är naturligt och nödvändigt. Men inte bara det. Det har ju sagts, inte minst från det håll, som representeras av reservanterna, att det är nödvändigt att bringa ned statsutgifterna, att begränsa tillväxten av den statliga organisationen. Man har ställt den frågan: Ha vi möjlighet att skaffa alla de tjänstemän, som behövas för sociala ändamål? Man skulle ju kunna tycka, att när sådana synpunkter så frikostigt ha anförts, icke minst ifrån de borgerliga partier, som svara för reservationen, så skulle det vara en mycket lätt sak att hålla fast vid statsverkspropositionens sparsamhetslinje. Men, ärade kammarledamöter, jag har aldrig invaggat mig

i den föreställningen, ty jag vet att det är en väldig skillnad mellan lära och leverne. Det gör sig bra att slå på trumman för sparsamhet, men när man kommer till de enskilda fallen blir det de närmast liggande intressena man företräder — det kan också vara populärt — och så uppstår denna motsättning som vi ha här i dag. Och ändå har ju justitieministern förut påvisat, att det inte skadar att utvidga organisationen för övervakningen av villkorligt dömda och villkorligt frigivna i etapper.

Jag har som ren lekman på detta område kommit till samma resultat. Man kan naturligtvis säga, att det inte betyder så mycket vilka observationer den gör, som inte dagligen och stundligen sysslar med dessa ting. Det är emellertid inte så säkert. Det kan ofta vara så, att de som hålla på med ett arbete på något sätt bli bergtagna av sina uppgifter, deras cirklar bli trånga. De ha svårt att komma utanför de tankebanor, som de ha blivit vana vid. Men när jag ställdes inför detta problem, som ju är ett problem som måste lösas — det är inte tal om annat än att vi måste på längre sikt lösa detta problem — när jag såg det grina mot mig i hela sin vidd, då frågade jag mig: Äro vi här inne på rätta vägar, är det möjligt för oss att lösa problemet enligt de grundritningar, som vi på detta område ha vant oss vid. Det finns tiotusen fall som skola övervakas. Det ger sig då ögonblickligen, att övervakning endast kan ske med tillhjälp av frivillig kraft. Ingen tänker sig någonting annat. Det vore onaturligt. Men vi få ha klart för oss, att det gäller frivilliga övervakare, som få räknas i tusental. Det är alltså en oerhört stor grupp.

Hittills har man tänkt sig, att en stab av statliga tjänstemän skall utvälja dessa övervakare, skall instruera dem, kontrollera dem. Kammarledamöter, tänk ett ögonblick på de konsekvenser detta kan medföra — tänk inte på de små trevande försök som nu göras utan tänk

Skyddskonsulentorganisationen.

på konsekvenserna i hela deras vidd! Hur stor blir den tjänstemannaapparat, som måste skapas för att man med tillhjälp av tjänstemän skall på ett tillfredsställande sätt kunna utvälja övervakarna, instruera dem och kontrollera dem. Om vi låta vår fantasi leka litet med dessa ting, bli vi säkerligen tveksamma.

Jag har i min enfald sagt mig: Måste vi inte här komma fram till en ordning, där vi mellan övervakarna och den statliga tjänstemannaorganisationen få ett mellanled för utväljande av övervakare, för handledning av dem, ett mellanled som i huvudsak bygger på frivilliga krafter? Om inte så sker förstår jag inte, hur vi skola kunna ro denna sak i land. Det är väl trots allt vad herr Edenman säger uppenbart, att grunden för hela denna organisation måste vara de frivilliga övervakarna. Jag har inte som herr Edenman en tro på att man kan lösa de sociala frågorna genom att tillsätta tjänstemän; det kanske inte herr Edenman heller har, men jag tycker nog ändå att tron på att de statliga tjänstemännen skola göra detta sociala arbete har spelat en väl stor roll. Om man stärker de frivilliga övervakarnas ställning, om man bättre visar sin uppskattning av dem, om man hjälper dem på det sätt som Kungl. Maj:t här har föreslagit, är det i alla fall en insats som är obestriddt riktig och som ingen kan påstå vara onyttig. Det är väl därför naturligt att justitieministern i det beträngda läget i första hand stannat för den lösningen. Jag förstår mycket väl att den apparat som nu finns behöver byggas på, men jag har den bestämda mening, att inte heller en utbyggnad av denna apparat löser problemet. Därför tycker jag att man skall följa justitieministerns tanke och göra denna utbyggnad i etapper och ta sig ännu en funderare på hur vi skola ordna den rent statliga sidan av denna organisation.

Vilken uppfattning vi än må ha i

denna fråga, så måste vi med allvar överväga, vilka nya statstjänstemannabefattningar vi skola inrätta, och komma ihåg att varje statstjänsteman som vi tillsätta på Ca-stat eller Ce-stat, den ha vi. Även om vi skulle komma till den uppfattningen, att vi behöva lägga om organisationen och kanske behöva anställda av en annan typ, så ha vi de statstjänstemän vi en gång tillsatt, vi komma inte ifrån dem. Kungl. Maj:ts förslag innefattar ju en förstärkning även av tjänstemannainslaget, dock utan inrättandet av några nya fasta tjänster. Jag skulle vilja fråga alla dem i denna kammare, som inte så sällan ge uttryck åt den meningen, att det blir för mycket tjänstemän och att statens utgifter hålla på att växa alltför snabbt, om det inte skulle kunna finnas skäl att skaffa litet andrum för ett ytterligare övervägande på denna punkt och inte bara låta det förhållandet, att här obestriddligen föreligger ett socialt problem som behöver lösas — men som icke kan lösas vare sig genom Kungl. Maj:ts förslag eller reservanternas förslag — bli avgörande för ett beslut, som — det måste jag säga — i dagens situation ändå är förhastat.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Sedan överläggningen förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Boman i Kieryd begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 36:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Förenata nationerna.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 106 ja och 89 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkterna 37—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

§ 13.

Utgifter under rikstatsens tredje huvudtitel.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1950/51 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Förenata nationerna.

Ordet lämnades på begäran till

Herr RUBBESTAD, som anförde: Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga debatten, men då jag till denna punkt

fogat en blank reservation, ber jag att få säga några ord.

Jag vill poängtera att min blanka reservation inte bara avser punkt 7 i detta utlåtande utan också en hel del andra av statens utgifter för internationella ändamål. Jag vill bara höja ett varningens finger när det gäller den linje, som vi i det hänseendet under de senaste åren alltmer ha slagit in på. Om man läser de olika huvudtitlarna, finner man nästan på varenda huvudtitel ett anslag, som avser det internationella samarbetet och liknande syften. Det gäller i vissa fall synnerligen stora summor. Jag skall be att få räkna upp endast några av dessa anslag. På tredje huvudtiteln ha vi ju under den punkt, som vi nu syssla med, ett anslag på 4 325 000 kronor, vidare till organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete ett anslag på 1 100 000 kronor och till Europarådet ett anslag på 150 000 kronor. Under femte huvudtiteln ha vi till internationellt socialpolitiskt samarbete ett anslag på 750 000 kronor. På sjätte huvudtiteln finns ett anslag till internationella sammanslutningar på 50 000 kronor. Under sjunde huvudtiteln förekommer ett bidrag till internationella byråer på 25 000 kronor. Under åttonde huvudtiteln ha vi ett anslag för främjande av internationellt-kulturellt samarbete på 225 000 kronor, för främjande av nordiskt-kulturellt samarbete ett anslag på 237 600 kronor, till Unesco ett anslag på 1 020 000 kronor och till bidrag till internationella kongresser ett anslag på 100 000 kronor. Nionde huvudtiteln upptar ett anslag till kostnader för Sveriges medlemskap i F. A. O.-organisationen på 470 000 kronor. Under tionde huvudtiteln ha vi anslag bl. a. till administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete på 75 000 kronor. Vidare ha vi under elfte huvudtiteln ett bidrag till internationellt hälsovårdsarbete på 630 000 kronor och till rörelsekapital för samma ändamål

Europarådet. — Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor.

150 000 kronor. Dessutom ha vi under de senaste dagarna på riksdagens bord fått propositioner om anslutning till ytterligare två internationella organisationer, nämligen den s. k. GATT-organisationen, vilket skall kosta 100 000 kronor, och till ITO-organisationen, vilket också kommer att medföra en kostnad av 100 000 kronor. De anslag till dylikt internationellt samarbete, som jag nu har räknat upp, uppgå sammanlagt i runt tal till 10 miljoner kronor. Jag tror att det är skäl att man tar sig en funderare på om vi verkligen ha råd att på detta sätt undan för undan ansluta oss till nya internationella organisationer, särskilt när man märker de kolossala kostnader som det för med sig.

Om vi stanna ett slag vid anslaget till Förenta Nationerna, finna vi att denna organisation kostar 218 miljoner svenska kronor per år och att Sveriges andel i denna kostnad utgör 4 325 000 kronor. Man ställer sig frågande till vad det kan vara som göres och hur mycket folk som egentligen är verksam inom detta förbund, när det skall behöva dra så kolossala kostnader. Om vi se på den svenska riksdagen, uppgå arvodena till ledamöterna av både första och andra kammaren, om de äro samlade hela året, till cirka 3 300 000 kronor, alltså knappt tre fjärdedelar av det belopp vi betala per år till Förenta Nationerna. Jag undrar om vi i det långa loppet kunna vara med om att ösa ut pengar på sådana saker på det sätt som här sker.

Jag förstår mycket väl att så länge vi äro medlemmar av denna sammanslutning går det inte att yrka avslag på detta anslag och icke heller nedsättning av detsamma. Jag vill dock begagna detta tillfälle att mana de riksdagsledamöter, som äro våra representanter i dessa organisationer, att på allt sätt försöka pressa ner kostnaderna till mera rimliga proportioner än de tyckas ha för närvarande. Det är detta, herr tal-

man, som jag har velat ge uttryck åt, och jag hoppas att de skola göra sitt bästa för att i det avseendet få ett bättre resultat.

Vidare yttrades ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9.

Europarådet.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (statsverkspropositionens tredje huvudtitel, punkten 18) hemställde utskottet i denna punkt, att riksdagen måtte till Europarådet för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Då jag och några medmotionärer i en motion, som senare kommer att behandlas, ha föreslagit Sveriges utträde ur Europarådet, vill jag i konsekvens därmed yrka avslag på utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på avslag därå; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 10—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln, punkten 24, föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1950/51 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* (I: 127) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson i Bogla m. fl.* (II: 149), hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor för budgetåret 1950/51 anvisa ett anslag av 105 000 kronor.

Utskottet hemställde i denna punkt, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 127 och II: 149, till Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor för budgetåret 1950/51 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Gustaf Karlsson* och *Sundelin*, utan angivit yrkande.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr GUSTAFSSON i Bogla: Herr talman! Jag har tillsammans med en del andra ledamöter av denna kammare väckt en motion, vari vi hemställa om ett ökat anslag till de i motionen nämnda organisationer, som arbeta för fred och samförstånd.

Vi motionärer anse, att i en värld av krigspsykos, i en värld, som präglas av alltjämt ökade rustningar, och där människorna nu leva i stor fruktan för ett tredje världskrig, behöva fredstanken och fredsidén hållas levande. Vi anse att denna tanke och denna idé och de organisationer, som arbeta för dessa strävanden, behöva få ett större ekonomiskt stöd från den svenska statens sida än som för närvarande lämnas. Enligt vår mening är det högre anslag, som i motionen begäres, motiverat av det ändrade penningvärdet, som medför, att organisationerna i realiteten få ett mindre anslag för sitt arbete än tidigare. Vi anse att en saklig upplysning om fredsproblemen både internationellt

och nationellt är i högsta grad behjärtansvärd.

Nu har första kammaren med stor majoritet bifallit utskottets yrkande, och därmed har väl frågan förfallit. Det är nämligen inte troligt, att det går att få andra kammaren att visa större intresse för fredsarbetet än första kammaren. Det saknas ju också reservanter från andra kammaren på denna punkt, vilket kanske inte beror så mycket på bristande intresse som på något beklagligt förbiseende.

Jag kommer inte att begära votering, men jag anser mig i alla fall böra yrka bifall till motionen. Jag finner det beklagligt, att den svenska riksdagen utan någon som helst debatt år efter år kan vara med om de stora anslagen till militära utgifter men inte vill sträcka sig något längre i generositet när det är fråga om fredsarbetet. Det var detta, som jag skulle be att få säga i anledning av motionen.

Herr WARD: Denna fråga har ju diskuterats år efter år, och meningarna ha ibland brutit sig ganska starkt. Det finns väl ingen, som inte instämmer i herr Gustafssons i Bogla anförande i den del, där han framhåller, hur nödvändigt det är att hålla fredstanken levande. Det göra vi ju allesammans. Det är alldeles självklart, att majoriteten inom statsutskottet inte värdesätter den uppgiften mindre än vad reservanterna och motionärerna göra. Men det är väl ändå att göra sig skyldig till en betydande överdrift, om man vill göra gällande, att en ökning av anslaget i överensstämmelse med reservationen skulle bidra till att hålla fredstanken levande på ett bättre sätt än det anslag, som Kungl. Maj:t har äskat och som statsutskottet har förordat.

Jag vill för övrigt påpeka, att Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag innebär en faktisk anslagsökning så till vida som Utrikespolitiska institutet, som

Beskattningen av s. k. familjestiftelser.

har förlorat ett bidrag från en enskild donation, nu skall erhålla ett ökat anslag av 15 000 kronor, varigenom den förlust som institutet har lidit helt kompenseras. Man kan alltså inte påstå, att utskottet ställt sig på något sätt kallsinnigt gentemot den sakliga upplysningsverksamhet, som herr Gustafsson i Bogla så varmt rekommenderade.

Det är inte mycket att tillägga i denna sak, och jag vill för min del, herr talman, med dessa få ord yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 15—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

§ 14.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; och

nr 26, i anledning av väckta motioner om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 till understöd åt föreningarna Skyddsvärnet i Stockholm och Göteborg.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Beskattningen av s. k. familjestiftelser.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av s. k. familjestiftelser.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 60 av herr *Carl Eric Ericsson* och II: 61 av herr *Edström* hade hemställts, att »riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av 9 § tredje stycket förordningen om statlig förmögenhetsskatt och av 1 § förordningen med provisoriska bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall, att bestämmelserna däri bliva tillämpliga även för familjestiftelser».

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 60 av herr *Carl Eric Ericsson* och II: 61 av herr *Edström* angående beskattningen av s. k. familjestiftelser icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Velander*, *Aaby-Ericsson* och *Hagberg* i Malmö.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **EDSTRÖM**: Herr talman! Jag tycker att utskottet alltför lättvindigt har gått förbi min motion angående beskattningen av familjestiftelserna. Motionen, som bara avser att skapa rättvisa, påvisar en felaktighet i lagstiftningen i syfte att få till stånd rättelse.

När man läser utskottets utlåtande får man den känslan, att utskottet för att komma fram till ett avstyrkande har måst utgå från en felaktig uppfattning om familjestiftelsernas syfte. I varje fall förefaller det mig, som om de anförda skälen för att man i skatteavseende skulle behandla familjestiftelserna på ett annat sätt än fysiska personer vid tillämpandet av spärreglerna äro ganska svaga. Dessa skäl synas inte bottna i riktigt logiska överväganden utan i den, såvitt jag förstår, felaktiga uppfattningen, att familjestiftelserna tillskapas i syfte att undgå skatt. Detta torde i allmänhet inte vara fallet. Det normala är väl däremot, herr talman, att bildandet av familjestiftelse är ett ändamålsenligt sätt att sammanhålla ett av stiftarens upparbetat företag.

För att ytterligare belysa frågan tillåter jag mig att taga kammarens tid i anspråk för att tala om vad utskottet sagt om min motion. Utskottet säger, att en självfallen förutsättning för att man skall kunna tillämpa reduktionsregeln vid förmögenhetsbeskattningen och 80-procentsspärren måste vara, att den inkomst, varmed jämförelse skall ske, verkligen motsvarar den skattskyldiges skatteförmåga. Utskottet menar att denna förutsättning inte föreligger i fråga om familjestiftelser. För utbetalningar, som dessa stiftelser i enlighet med sitt ändamål göra till därtill berättigade personer, äga stiftelserna åtnjuta avdrag såsom periodiskt understöd. Den inkomst, som beskattas hos en familjestiftelse, utgör därför, menar utskottet, i de flesta fall icke hela avkastningen av stiftelsens kapital.

När utskottet argumenterar på det viset, blir jag inte helt övertygad. Utskottet säger att den inkomst, som tas till beskattning hos en familjestiftelse, inte skulle vara ett uttryck för stiftelsens skatteförmåga. Såvitt jag kan finna, måste det i detta uttalande ligga den uppfattningen, att den nuvarande inkomstbeskattningen inte skulle

Beskattningen av s. k. familjestiftelser.

vara utformad på ett riktigt sätt för familjestiftelsernas del. I vilket avseende denna beskattning skall betraktas såsom felaktig framgår dock icke av utlåtandet. Men oavsett vad utskottet nu har för tanke om den saken, så måste man väl — så länge den nuvarande ordningen består — få betrakta den inkomst, som nu tas till beskattning, såsom en norm för en familjestiftelsers skatteförmåga. Den bör därför kunna ligga till grund även för ett tilläpande av ifrågavarande spärregler.

Kanske vill utskottet ge uttryck åt den uppfattningen, att spärreglerna skulle ha kunnat tillämpas för familjestiftelsernas del, om avdragsrätt inte föreläge för utgivna periodiska understöd. Om så är fallet, herr talman, måste konsekvensen bli den, att spärreglerna i vart fall borde vara tillämpliga, när någon sådan utdelning icke äger rum. Exempel på detta äro för närvarande inte sällsynta. Frånvaron av dessa skattespärrar leder nämligen i åtskilliga fall till att en så stor del av inkomsterna går åt till skatter, att ingenting återstår att utdela. Jag kan draga fram exempel härpå men skall inte taga tiden i anspråk härmed.

När utskottet låter förmoda, att det skulle föreligga en bristande samhörighet mellan den förmögenhet och den avkastning som blir föremål för beskattning hos en familjestiftelse, så tycks utskottet helt och hållet förbise en mycket väsentlig sak. Det är ju så, att personer, som under sin livstid äga åtnjuta en viss del av avkastningen av en familjestiftelsers förmögenhet, skola anses såsom ägare av den förmögenhet som svarar mot denna avkastning. Om utskottet hade gjort sig besväret att läsa 7 § förordningen om statlig förmögenhetsskatt, så hade utskottet kanske kunnat undgå detta olyckliga förbi-seende.

Herr talman! Jag skall inte uppehålla kammaren med att upprepa de skäl, som jag anført i motionen till stöd för

Beskattningen av s. k. familjestiftelser.

mitt yrkande. Jag vill bara konstatera, att utskottet gått förbi dessa skäl. Det skulle nog inte ha skadat, om utskottet hade försökt att tränga litet djupare in i problemet. Som jag sade i början av mitt anförande har syftet med min motion om beskattningen av familjestiftelserna varit att i rättvisans namn försöka få till stånd en ändring i en uppenbar felaktighet i våra skattelagar. Här har av allt att döma ett välgrundat rättvisekrav kommit att skymmas undan av förutfattade meningar. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Det må vara herr Edström tillåtet att betrakta bevillningsutskottets behandling av detta ärende som lättvindig och dess kännedom om gällande skattelagar som bristfällig. Jag skall inte beröva honom den tro på sig själv, som utstrålar ur detta yttrande. Men jag skulle nästan våga säga, att det kanske vore mera på sin plats, om vi skulle be att få återlämna detta omdöme till herr Edström.

Jag skulle tro, att vi borde kunna vara överens om att 80-procentsspärren inte kan tillämpas i detta sammanhang. Jag kan villigt medgiva, att utskottets yttrande angående reduktionsregeln vad beträffar förmögenheterna är en smula knapphändigt. Men ingen, som läst utlåtandet, bör kunna sväva i okunighet om vad som är utskottets mening. Jag tror att hur man vänder på denna sak, så kan man inte bortse ifrån den möjligheten, att man, om motionen bifalles, kan komma i det läget, att både familjestiftelsen och den som får utdelning från familjestiftelsen skulle komma att omfattas av såväl 80-procentsregeln som reduktionsregeln i fråga om förmögenhet. Det är detta som utskottet för sin del icke har kunnat godtaga, och det tror jag är en mening, som omfattas av praktiskt taget

alla, om jag undantager herr Edström och hans partivänner, vilket ju också framgår av den anslutning, som utskottets hemställan har fått.

Jag tror inte det finns skäl för oss att diskutera detta mera ingående utan jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr EDSTRÖM: Herr talman! Jag skall inte heller förlänga debatten. Jag vill emellertid påpeka, att det finns fall, där igen utdelning kan ske på grund därav, att spärregeln inte tillämpas i fråga om familjestiftelserna. Inte ens de periodiska understöden kunna i dessa fall utdelas.

Jag ber att med återtågande av yrkandet om bifall till motionen få hemställa, att ärendet återremitteras till utskottet för ny behandling.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen till en början propositioner beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om ärendets återförvisning till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till berörda yrkande dels ock på avslag därå; och beslöt kammaren avslå nämnda yrkande.

På därå av herr talmannen framställd proposition biföll kammaren här efter utskottets hemställan.

§ 16.

Föredrogos vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med ytterligare bestämmelser angående taxering för inkomst under vissa år av ersättning på grund av försäkring för förlust av fartyg, m. m.

Fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 17.

Fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.

Genom en den 16 december 1949 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 18, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) Lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;

2) Lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.;

3) Lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.; samt

4) Lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

Propositionen innebar, att ifrågavarande lagar, vilka gällde till och med den 30 juni 1950, skulle äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1951.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition, nr 18, måtte av riksdagen bifallas.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Lundgren* och *Cassel*.

Sedan utskottets hemställda föredragits, anförde:

Herr MOSESSON: Herr talman! Vid föreliggande utskottsutlåtande är fogad en reservation av två ledamöter från första kammaren. Dessa herrar voro icke med i riksdagen när denna lag, som hade föreslagits av samlingsregeringen, antogs och vilken lag Kungl. Maj:t nu föreslår att vi skola förlänga. De ha således icke något föregående. Men jag tillåter mig, herr talman, att ge uttryck för ganska mycken ruelse och ånger över vad jag har varit med om att besluta då lagen antogs.

Det är särskilt en händelse under det gångna året, som har aktualiserat detta spörsmål. Jag vågar inte påstå att den händelsen, som jag nu vill fästa uppmärksamheten på, är mera upprörande än andra fall, där denna lag har tillämpats, ty det kan mycket väl tänkas, att allmänhetens uppmärksamhet icke fästes lika starkt på sådana fall, där det är ett bolag som drabbas av lagen, som då det gäller en enskild person, vilken i kraft av denna lag berövats sin egendom.

Jag ber, herr talman, för undvikande av alla missförstånd att bestämt få förklara, att lagen enligt min mening är avfattad så, att man icke kan göra några anmärkningar mot regeringen för att den har tillämpat lagen. Det är därför endast på den enda punkten jag här sätter in mina erinringar och uttrycker mitt beklagande, att jag icke vid den tidpunkt, då lagen antogs, var uppmärksam på vilka konsekvenser den kunde komma att få. Jag ifrågasätter också om de rättrådiga personer, som sutto i samlingsregeringen, vid den tidpunkten verkligen själva voro på det klara med hur det instrument, som de begärde av riksdagen, kunde komma att användas.

Sedan 50 år tillbaka har en egendom nere i Småland befunnit sig i en tysk

Fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.

familjs ägo. År 1910 skrevs det senaste köpebrevet, varigenom egendomen kom i den tyske personens ägo, och 1914 fick han fastebrev på densamma. I 35 års tid har således denna egendom varit i en enskild persons ägo. Men förra året blev familjen i kraft av denna lag berövad sin egendom, och den är numera såld. Alla äro på det klara med att om änkan efter fastebrevsägaren själv hade bott på egendomen, så hade denna icke kunnat tagas ifrån henne, men nu har hon endast tidvis bott på egendomen. Hennes barn däremot ha bott där. Icke desto mindre har nu, i kraft av denna lag, egendomen tagits ifrån henne, och hon står härvidlag rättslös, trots att svensk myndighet för 35 år sedan — år 1914 — gav fastebrev på egendomen åt hennes make.

I motsats till vad jag trodde att det skulle bli, när vi antogo denna lag, är det här alltså icke fråga om någon kapitalöverflyttning från Tyskland till vårt land av det slag, som förekom under det senaste kriget, då människor försökte undandraga segermakterna sin egendom. Jag må därför säga, herr talman, att jag som enkel svensk inför denna företeelse känner det som om det gamla ordspråket ägde sin tillämpning: Här sitter rätten i spjutstångs ända.

Det är dock icke den svenska statsmakten som gjort anspråk på detta. Men i samband med svartlistningen och därmed sammanhängande saker — jag bad att få fästa vederbörandes uppmärksamhet på dessa förhållanden 1945 — blev lagen det pris, som svenska staten fick betala för att komma ifrån en hel del obehagligheter, som sammanhängde med vårt förhållande till, låt mig använda ordet, segermakten.

Herr talman! Jag har givetvis icke något yrkande. Men om herr talman tillåter mig, så ber jag att i samband med vad jag nu sagt få anföra några ord i en annan sak, trots att herr

talman skulle kunna ta ifrån mig ordet och säga, att den saken inte hör hit.

När regeringen förklarade, att nu omnämnda egendom skulle säljas, så infordrades i samband därmed anbud på detta objekt, vars värde uppgår till flera miljoner kronor. De köpare, som kunde tänkas reflektera på en så stor affär, äro ju ganska få. Jag tror inte heller att någon, som känner förhållandena, vill göra gällande, att de spekulanter som anmälde sig icke skulle på ett alltigenom riktigt och värdigt sätt kunna sköta detta objekt, om det blivit så, att någon hade fått köpa det i kraft av de anbud, som ingivits. Anbudslämnarna fingo vidkännas stora omkostnader vid beräkandet av de stora skogsegendomarnas värde, men när anbudnarna voro inlämnade, förklarade regeringen bara att den ämnade behålla egendomen i statens ägo. Anbudslämnarna fingo alltså vidkännas de kostnader, som voro förknippade med anbudnarna, och åsamkades utgifter utan att därför få någon som helst ersättning. Alla vidtagna åtgärder och utgifter i samband med de ingivna anbudnarna blevo till ingen nytta.

Jag vill fråga er, mina ärade kammarkamrater: Hur skulle det uppfattas i svenskt affärsliv, om en enskild person infordrade anbud på en honom tillhörig skogsegendom, för att se vem som ville betala mest för densamma, och om anbudsgivarna fingo vidkännas utgifter för att räkna ut hur mycket egendomen var värd, och om sedan ägaren efter anbudens ingivande helt frankt förklarade, att han inte ville sälja egendomen utan tänkte behålla den själv? Jag förmodar, att efter det skulle de flesta säga, att de inte ville göra några affärer med vederbörande.

Herr talman! Jag har som sagt icke något yrkande.

Herr von SETH: Herr talman! Då jag begärde ordet hade jag inte reda på att herr Mosesson skulle dra fram fallet

Fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.

Asa, och jag vill därför nu endast säga, att jag till fullo instämmer i vad han sade beträffande det påtalade fallet och här ifrågavarande lagstiftning.

Jag vill dock, ärade kammarledamöter, gå ännu längre än vad herr Mosesson gjorde. Har man gjort en dumhet en gång och om man ser att det har varit en dumhet, så finns det ju all anledning att sedan försöka att sig ändra, förbättra och omvända. Jag tror inte det är någon överdrift att säga, herr talman, att denna lag, som statsmakterna instiftade 1945, antogs i en panikartad stämning. Framför allt vill jag stryka under — och det tror jag att de flesta, som vilja se saken klart måste finna — att lagen strider mot vedertagna rättsgrundsatser.

Jag vill också särskilt understryka vad herr Mosesson sade i fallet Asa. Dessa människor ha ägt ifrågavarande egendom sedan tiden före det första världskriget, före 1914. Det kan alltså under inga omständigheter här vara fråga om något flytkapital. Vederbörande har ingivit sin ansökan till Konungen och fått tillstånd att såsom utländsk medborgare besitta egendomen och att förvärva lagfart på densamma.

Riksdagens beslut 1945 om denna lag fattades emellertid enhälligt, och jag erkänner till fullo att jag begick ett fel, när jag bidrog till detta beslut. Men min rättskänsla säger mig, att jag inte har någon anledning — när jag nu har upptäckt att denna lag förkväver enskild mans rätt — att än en gång vara med om att godkänna densamma.

Nu kan man visserligen, och med all rätt, säga att det här endast gäller att förlänga lagen. Detta är fullt riktigt. Men lagstiftningen är felaktig. Den åsidosätter enskild kvinnas och mans rätt, och då kan åtminstone inte jag för min del, herr talman, bidra till att lagen får riksdagens enhälliga godkännande.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr LINDBERG: Herr talman! Om ifrågavarande lag, som antogs 1945, i stället skulle antagas i dag, så är det väl troligt, att den hade blivit behandlad på ett helt annat sätt än vad som skedde då. Som redan erinrats om voro vi den gången ganska eniga om att en lag av denna karaktär borde genomföras för att i möjligaste mån till rätt ägare återföra sådant gods, som rövats på annat håll och sedan förts över till vårt land. Vi komma väl alla ihåg — och det skola vi vid behandlingen i dag icke glömma bort — hur tyskarna foro fram i åtskilliga länder i Europa och på andra håll, och hur de inte drogo sig för att röva ifrån människorna deras egendom. I vissa fall, t. ex. i Danmark, betalade de visserligen för det rövade, men det var bara en gest, eftersom det skedde med pengar, som voro eller blevo fullständigt värdelösa och för vilka människorna icke kunde skaffa sig någon motsvarande egendom igen.

Allt detta hade vi i färskt och friskt minne 1945. I dag har minnet av vad som då hände förbleknat, och vi ha nu råd att kosta på oss samvetsbetänkligheter för vad vi då gjorde. Det är ju bara att hälsa med tillfredsställelse att människor sig omvända och bättra och att de också avge särskilda syndabekännelser för vad som tidigare har gjorts men som nu kan anses vara vrångt. Men vi få väl ändå komma ihåg, att det inte alltid och inte hela vägen har skett någon orättvisa genom tillämpningen av denna lag. Det är klart, att det med denna, liksom med de flesta andra lagar vi ha, i ett enskilt fall kan se ut som om man beginge olagligheter och ojustheter gentemot medborgare i Sverige och kanske också annorstädes. Sådant har aldrig kunnat undvikas och kan naturligtvis inte undvikas nu heller.

Om man nu — som väl reservanterna önska, ehuru de icke ha sagt det i sin reservation — skulle yrka avslag på

Åtgärder mot tandsjukdomar hos skolbarn.

Kungl. Maj:ts förslag och på utskottets utlåtande, så skulle man ju därigenom bara åstadkomma en uppbromsning av denna frågas avveckling, och det antar jag att vi inte gärna vilja vara med om.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 18.

Föredrogs vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för avsättning till domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 19.**Åtgärder mot tandsjukdomar hos skolbarn.**

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 3, över motion om vissa åtgärder för att förhindra tandsjukdomar hos skolbarn.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr STAXÅNG: Herr talman! När jag nu tar till orda i denna punkt är det inte för att framställa något annat yrkande än utskottets. Jag kommer alltså, herr talman, inte att yrka bifall till motionen. Anledningen härtill är inte, att jag helt skulle dela utskottets uppfattning, att det inte i detta fall skulle vara

möjligt att gå längre än utskottet har gjort, utan det är den omständigheten, att när en ny fråga kommer upp i riksdagen, behöver riksdagen liksom leva sig in i frågan, innan riksdagen blir fullt medveten om att något måste göras i saken. Vi få hoppas, att riksdagen snart måtte komma till medvetande om att denna fråga på ena eller andra sättet måste beaktas av riksdagen.

Jag är inte främmande för det utskottet här påpekar, att skolöverstyrelsen propagerat mot denna stora sötsakskonsumtion hos skolbarnen och att även lokala myndigheter gjort åtskilligt. Detta är inte alls obekant för motionärerna. Och jag är tacksam för att utskottet trots allt vågat yttra sig en smula positivt om denna sak, då det säger, att »utskottet delar den i motionen framförda uppfattningen, att icke minst skolbarnens förtärande av sötsaker tagit en omfattning, som varken ur hälso- eller ekonomisk synpunkt är försvarlig». Inte minst tacksam är jag för att utskottet här berör den ekonomiska synpunkten, en sak som jag i mitt uttalande i dag tänkt komplettera den motion med, som jag framfört i detta ärende. Det verkar emellertid som om utskottet tycker, att det gått något för långt, ty omedelbart efteråt försöker man så att säga avbalansera detta uttalande genom följande sats: »... även om det måhända icke kan anses bevisat, att sötsaker i alla former alltid äro till skada för särskilt tänderna.»

Herr talman! Man kan ju diskutera om bevisföringen alltid skall vara hundraprocentig eller inte. Beträffande bevisföringen i detta fall tror jag att man kan säga att det föreligger mycket starka bevis för att en hög sockerkonsumtion under barnåren är till stor skada för tänderna.

Sedan jag väckte motionen har jag fått flera skrivelser från inte minst vetenskapsmän och forskare på detta område — även tandläkare och tandvårdsinspektörer — som uttalat sin stora be-

Åtgärder mot tandsjukdomar hos skolbarn.

låtenhet med att denna sak påtalats i riksdagen. För ett par dagar sedan fick jag även en hel del material, som just påvisar att en stor sockerkonsumtion genom karameller och sötsaker är till uppenbar skada för skolbarnens tänder. Jag skall bara läsa upp några exempel, som skickats till mig.

Den berömda Buntingska forskargruppen i Amerika anser, att kombinationen socker—mjölksyrebakterier är den viktigaste orsaksfaktorn vid uppkomsten av tandröta (karies). Vid en undersökning visade det sig, att sockerfattig diet hos institutionsbarn ledde till ett definitivt uteblivande av karies. — Detta är ett ganska starkt uttalande. — Snaskförtäring höjde däremot kariesprocenten från 13 till 44 under en försöksperiod av fem månader.

Jag skulle kunna återropa ytterligare många uttalanden, men det blir kanske alldeles för långt. Hatton och hans medarbetare i Amerika ha påvisat hurusom en barngrupp förblev fullständigt kariesfri i tio år endast tack vare ett fullständigt sockerförbud. En vetenskapsman från Schweiz — för att nu taga en annan utländsk kapacitet på området — har funnit, att flickorna i ett skolhem hade en avvikande, mycket låg kariesprocent jämfört med andra flickor i staden. Sockerransonen i skolhemmet var endast 10 gram per dag, och sötsakerna voro sällsynta.

Jag kan vidare nämna, att under sista världskriget i många länder systematiska undersökningar gjorts av tandförhållandena hos barn både före och i skolåldern. Dessa undersökningar visa samstämmigt, att kariesfrekvensen sjunkit påfallande under krigstiden i de krigförande länderna. Exempel finnas från både Finland och Norge och från andra stater.

Ett intressant uttalande kommer från en vetenskapsman, även han från Amerika, som påpekar, att varje sockertillförsel betyder ett kortvarigt angrepp på tänderna — inom fem minuter, säger

han. Därför är inte blott mängden avgörande, utan minst lika viktigt är hur ofta man förtär socker. Detta sista uttalande är rätt intressant. När man känner till skolbarnens konsumtion av karameller — det sker ofta upprepade gånger hela dagen igenom — så visar detta uttalande hur farlig en sådan konsumtion är.

Även inom vårt land ha gjorts försök på detta område. Jag kan nämna att det i Göteborg vid kostregleringar för skolbarnsgrupper visat sig, att barn som förut haft en improviserad konsumtion mellan ordinarie måltider och dessutom en hög socker- eller godsakskonsumtion, få väsentligt mindre karies, om måltiderna regleras och sockerkonsumtionen inskränkes.

Vidare vill jag för kammarens ledamöter nämna en intressant sak. Man har kunnat konstatera att de primitiva folken, som förtära sockerrör i rå form, sällan få dåliga tänder. Detta beror på att sockret inte är tillräckligt koncentrerat. Däremot har det visat sig att på en ö i Stilla havet, där befolkningen kokar sockerrörssaften till sirap och karameller, härjar tandrötan enormt.

Jag har tillåtit mig att anföra dessa uttalanden från en rad vetenskapsmän och andra personer, som gjort forskning och försök på detta område, för att i någon mån korrigera den mening utskottet anfört, då det varit tveksamt, huruvida en stor sockerkonsumtion, inte minst genom karameller, skulle vara till skada för tänderna.

Jag kommer då fram till vad jag till slut vill säga, herr talman. Man kan visserligen diskutera huruvida det är nödvändigt, att riksdagen tar ställning till denna fråga och fördjupar sig i den. Helst ville vi naturligtvis att det skulle kunna göras någonting ute i landet hos de lokala myndigheterna. Kunde även skolöverstyrelsen göra något positivt i denna sak vore det tacknämligt, därom tror jag vi äro ense. På det sättet behövde inte riksdagen belastas med onö-

Åtgärder mot tandsjukdomar hos skolbarn.

diga uppgifter. Men staten anslår miljontals kronor — grovt räknat 120 miljoner kronor — till folktandvården, som i första hand syfta till skolbarnens tandvård, och när vi veta att skolbarnen i oförstånd riva ned detta arbete genom en ökad konsumtion av socker i form av karameller och andra godsaker, kan det knappast vara riktigt att riksdagen står som passiv åskådare till detta. Det är av denna anledning vi motionärer tagit upp denna fråga. Frågan må gärna försöksvis klaras upp på det sätt, som utskottet här berört, men jag tror att riksdagen i längden inte kan stå utanför detta utan måste på något sätt gripa in. Jag syftar inte på några direkta förbud, men det måste finnas andra vägar att komma fram på för att lägga till rätta denna sak och i detta avseende ge särskilt våra barn den fostran de behöva. Här får man beakta även den synpunkt, som jag berörde i början av mitt anförande, nämligen sparandet i skolorna. Det gäller att få barnen att avstå från dessa godsaker och i stället spara pengarna. Att söka kombinera dessa två saker — befrämjandet av barnens hälsa och ett ökat sparande — är, herr talman, en viktig angelägenhet som vi inte kunna förbise.

Jag har, herr talman, endast velat göra detta uttalande och har intet direkt yrkande.

Herr SVENSSON i Alingsås: Herr talman! Då den föregående talaren inte ställde något yrkande om bifall till sin motion, är det väl överflödigt att gå närmare in på det här föreliggande spörsmålet, och jag skall därför, herr talman, nu bara säga några få ord.

Vederbörande myndigheter ha ju sin uppmärksamhet riktad på det spörsmål som herr Staxäng här dragit fram. Skolöverstyrelsen har för sin del vidtagit åtgärder för att på upplysningens väg, genom propaganda o. s. v. i skolor-

na, försöka få en rättelse till stånd. Skolöverstyrelsen har inte i nuvarande läge någon formell rätt att utfärda exempelvis ett generellt förbud mot förtäring av sötsaker inom skolornas områden, men gällande förordningar göra det möjligt för vederbörande lokala skolmyndigheter att vidtaga åtgärder i den riktning som motionärerna önska. Jag ifrågasätter därför, om icke det lämpligaste är att låta de lokala myndigheterna pröva denna väg i större utsträckning än hittills varit fallet. Man har ju redan på en del platser gått in för att utfärda förbud mot förtäring av sötsaker inom skolornas områden, men det föreligger inte för närvarande någon sammanställning av de erfarenheter som gjorts genom dessa lokala förbud. Jag har personligen förhört mig om läget på ett par håll, och man har då sagt att förbudet haft en tillfredsställande verkan.

Nu är det emellertid så, att hela syftemålet med motionen når man inte bara genom att förbjuda skolbarnen att förtära sötsaker inom skolornas områden. Problemet är nog större än som framgår av motionen, och jag tror att man också måste söka lösningen utanför skolan och bl. a. försöka påverka föräldrarna, så att dessa i sin mån hjälpa skolornas personal att få en rättsida på saken.

Motionären opponerade sig här mot utskottets uttalande om att det ännu icke torde vara bevisat i vad mån sötsaksförtäringen bidrar till uppkomsten av tandröta. Jag vill framhålla att detta utskottets uttalande grundar sig på den omständigheten, att skolöverstyrelsen, som låtit igångsätta vissa vetenskapliga laboratorieundersökningar, för utskottet har förklarat att man ännu icke vill yttra sig om i vilken utsträckning förtäring av sötsaker kan inverka skadligt i den riktning som det här gäller. Resultatet av undersökningarna väntas emellertid föreligga om ungefär ett år.

Det finns ytterligare en omständig-

Åtgärder mot tandsjukdomar hos skolbarn.

het, som inte blivit direkt berörd i detta sammanhang men som nog har mycket stor inverkan på skolbarnens förtäring av sötsaker, och det är det kioskelände, om jag så får säga, som gärna uppstår omkring skolorna. Vi se överallt i landet, hurusom man ofta förlägger kiosker i närheten av skolorna, närmast då med tanke på att tillhandahålla sötsaker åt barnen, när de gå till skolan eller komma därifrån. Jag undrar om det inte skulle vara en kommunal uppgift att se till, att kiosker icke placerades på ett sådant sätt att man utsätter barnen för den frestelse som man faktiskt gör genom att låta kiosker finnas alldeles inpå skolornas områden.

Herr talman! Jag har härmed endast velat helt kort motivera utskottets ställningstagande, och jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr STAXÄNG: Herr talman! Det anförande, som utskottets talesman här höll, rörde ju mycken förståelse för de önskemål som vi framfört i vår motion. Det var egentligen endast i ett avseende, som han naturligtvis måste fasthålla vid utskottets uttalande, nämligen när utskottet anser att något inte bör göras från riksdagens sida. Men jag tror nog att om det i framtiden visar sig behövt med ett ingripande, också den ärade ordföranden i beredningsutskottet skall vara villig att hjälpa till.

Givetvis är det på många olika punkter som åtgärderna här böra sättas in, om man skall få till stånd en bättre ordning. Det har ju i vissa städer t. o. m. hänt, att med myndigheternas medverkan kiosker förlagts nära skolhusen, därför att man räknat med att barnen skulle köpa mycket godsaker och att dessa kiosker sålunda skulle bli lukrativa företag. Det är kanske alltså inte bara barnen, som behöva upplysning, utan också myndigheterna i våra städer.

Herr HUSS: Herr talman! Jag har under många år som skolöverläkare i Malmö brottats med det problem som nu diskuteras.

Anledningarna till att man inte kunnat genomföra några åtgärder av praktisk betydelse för tandrötans förebyggande äro många, och jag vill här särskilt erinra om en av dem, nämligen den rent vetenskapliga synen på frågan. Det är alldeles riktigt att sockret, närmast i form av disackarider, allmänt erkännes utgöra en risk för tänderna och en bidragande orsak till uppkomsten av tandröta, men problemet om förebyggande av tandröta är dock betydligt mera invecklat än så. Vi veta att födans sammansättning i övrigt inverkar på kariesfrekvensen. Vi veta också att levnadsvanor av annat slag än de som höra samman med födoämnsvanorna ha en betydelsefull inverkan på tandröten. Man har gjort en del egendomliga iakttagelser därvidlag. Herr Staxäng har här berört en av dem. En annan är den att stärkelse, som redan i munhålan genom salivens inverkan sönderdelas till disackarider, i regel är mycket litet riskabel för tänderna. Ett karakteristiskt utslag av detta finner man däri, att invånarna i Östern, kineser och japaner, som äro vana vid att konsumera mycket ris och annan stärkelsehaltig kost, i regel ha relativt goda tänder, medan de, om de utvandra till Förenta staterna och där konfronteras med en betydligt mer sockerhaltig kost, uppvisa en mycket högre grad av tandröta.

Såsom här tidigare framhållits, äro våra myndigheter, särskilt medicinalstyrelsen, sysselsatta med att utreda frågan om sockrets inverkan på tänderna, och den egentliga orsaken till att jag själv nu ställt mig avvaktande är, att jag anser att hela detta problem bör vara klarlagt, innan man beslutar sig för vilka åtgärder man vill vidtaga. Det kan tänkas att dessa åtgärder böra i huvudsak rikta sig mot en konsum-

Åtgärder mot tandsjukdomar hos skolbarn.

tion av s. k. sötsaker, men det kan också tänkas att åtgärderna böra modifieras och insättas även på andra punkter. Innan man fått klarhet om den saken, tror jag att man bör nöja sig med att låta de ansvariga myndigheterna vidtaga de åtgärder som i nuvarande läge anses lämpliga.

Jag har, herr talman, inte något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 20.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med ytterligare bestämmelser angående taxering för inkomst under vissa år av ersättning på grund av försäkring för förlust av fartyg, m. m.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 3.54 em.

In fidem

Gunnar Britth.